

**Slezská univerzita v Opavě
Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné**

PRÁVNÍ GRAMOTNOST

Danuta Duda

Karviná 2012

Rozvojový projekt v rámci institucionálního rozvojového plánu SU
„Vzdělání a rozvoj talentované mládeže v regionu“

Obor: Právo

Anotace: Tato publikace Právní gramotnost je věnována studentům středních škol v rámci Rozvojového projektu „Vzdělání a rozvoj talentované mládeže v regionu“. Studenti získají vědomosti z vybraných právních disciplín, především se jedná o základní informace z odvětví práva občanského a obchodního.

Klíčová slova: Fyzická osoba, kapitálová společnost, občanské právo, obchodní právo, obchodní společnost, osobní společnost, právnická osoba, věcná práva, věcná práva k věci cizí, vlastnické právo, živnostenské podnikání.

© Slezská univerzita v Opavě
Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné

Autor: Mgr. Danuta Duda

Obsah

ÚVOD	4
1 ZÁKLADY OBČANSKÉHO PRÁVA	5
1.1 CHARAKTERISTIKA OBČANSKÉHO PRÁVA.....	5
1.2 ZÁKLADNÍ ZÁSADY OBČANSKÉHO PRÁVA.....	6
1.3 OBČANSKOSPRÁVNÍ VZTAHY.....	7
1.4 SUBJEKTY PRÁV A POVINNOSTÍ.....	8
1.4.1 PRÁVNÍ ZPŮSOBILOST ÚČASTNÍKŮ OBČANSKOPRÁVNÍCH VZTAHŮ	11
1.5 ZÁKLADY PRÁVNÍ ÚPRAVY VĚCNÝCH PRÁV	12
1.5.1 VLASTNICKÉ PRÁVO	12
1.5.2 VĚCNÁ PRÁVA K VĚCI CIZÍ.....	20
2. ZÁKLADY OBCHODNÍHO PRÁVA	24
2.1 CHARAKTERISTIKA OBCHODNÍHO PRÁVA.....	24
2.2 OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI	24
2.3 ŽIVNOSTENSKÉ PODNIKÁNÍ.....	27
3 ČAS JAKO PRÁVNÍ SKUTEČNOST	30
ZÁVĚR	33
PŘÍPADOVÉ STUDIE	34
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	40

ÚVOD

Tato publikace Právní gramotnost je věnována studentům středních škol v rámci Rozvojového projektu „Vzdělání a rozvoj talentované mládeže v regionu“. Studenti získají vědomosti z vybraných právních disciplín, především se jedná o základní informace týkající se občanského práva, základních zásad občanského práva, občanskoprávních vztahů, subjektů práv a povinností či základní právní úpravu věcných práv. Dále studenti získají základní znalosti z obchodního práva, konkrétně z problematiky obchodních společností a živnostenského podnikání. Poslední kapitola je věnována pojmu čas jako právní skutečnosti.

1 ZÁKLADY OBČANSKÉHO PRÁVA

1.1 CHARAKTERISTIKA OBČANSKÉHO PRÁVA

Občanské právo je základní soukromoprávní disciplínou, to znamená, že typické jsou pro něj právní vztahy, ve kterých subjekty práva (tj. fyzické a právnické osoby) stojí v rovném postavení. Je tvořeno souborem právních norem, které upravují osobní a majetkové postavení subjektů, upravují základní vlastnické poměry mezi subjekty, právní zásady, kterými se řídí fyzické a právnické osoby ve svých vzájemných osobních a majetkových vztazích založených na vzájemně rovném postavení, jakož i sankce na porušení subjektivních práv a povinností z těchto vztahů vyplývajících.

Občanské právo tvoří obecný základ dalších odvětví soukromého práva. V určitých ohledech je dokonce základem celého právního řádu, např. vymezení základních vlastnických vztahů, či definováním fyzických a právnických osob jako subjektů práva. Tuto roli hraje i vůči soukromoprávní úpravě vztahů v podnikání.

Základním pramenem občanského práva je zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ObčZ). Současná podoba ObčZ je dána jeho základem, pocházejícím z roku 1964, na nějž se postupem téměř tří desítek let navršila celá řada novelizací.

Při orientaci v občanském právu je nutno si uvědomit, že právní normy tvořící jeho obsah jsou vnitřně uspořádány tematicky do několika skupin, tvořících ve svém celku ucelený systém. Jako základní systémové části občanského práva můžeme označit jeho členění na obecnou a zvláštní část a v rámci toho potom další subsystemy.

Obecná část vymezuje základní otázky a pojmy tohoto právního odvětví (zásady občanského práva, pojem a prvky občanskoprávních vztahů, vymezení občanskoprávních skutečností, zejména pak občanskoprávních úkonů). Zvláštní důraz je kladen na občanskoprávní smlouvy, jako na právní skutečnosti, které svými důsledky zasahují prakticky do všech oblastí společenských vztahů.

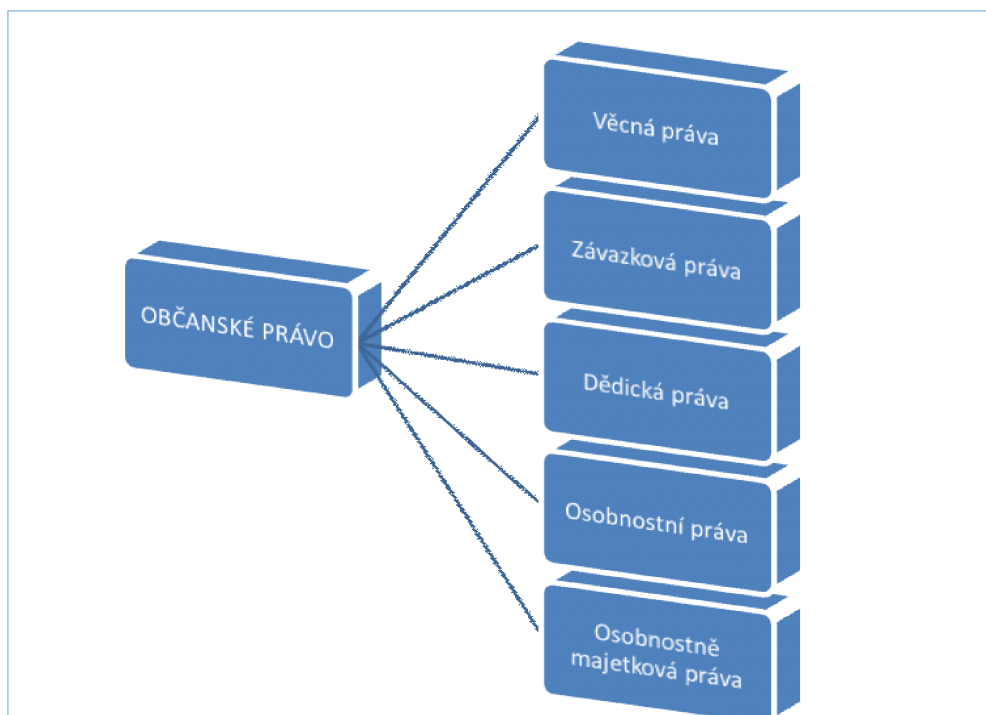
Zvláštní část zahrnuje speciální oblasti občanskoprávní regulace. Mezi tyto bývají tradičně zařazovány (viz Ukázka č. 1):

- 1. Věcná práva** – jde o taková práva, která se vážou k ovládnutí věci, a to ovládnutí přímé, nezprostředkované jinými subjekty či právními vztahy. V případě věcných práv jde o tzv. absolutní práva, což znamená, že působí vůči všem (erga omnes) ostatním subjektům. Předmětem těchto práv jsou věci v právním smyslu. Mezi věcná práva řadíme především právo vlastnické, dále právo držby a věcná práva k věci cizí, tj. věcná břemena, právo zástavní a právo zadržovací (viz Ukázka č. 2).
- 2. Závazková práva** (nebo též obligační práva) – jedná se o soustavu právních norem, které regulují vzájemná práva a povinnosti mezi účastníky občanskoprávních vztahů. Řadíme sem úpravu vzniku, změny, zániku a zajištění závazkových vztahů obecně, a jednak také úpravu jednotlivých závazkových druhů (smlouvy, závazky z protiprávních úkonů, tzv. deliktů). V tomto případě jde, na rozdíl od práv věcných, o vztahy pouze mezi stranami závazku (inter partes).
- 3. Dědické právo** - obsahuje právní normy, které uceleným způsobem upravují způsoby přechodu práv a povinností zemřelé osoby na její právní nástupce.

4. **Práva osobnostní** - právo na ochranu osobnosti, ve kterých převládá osobnostní aspekt (čest, zdraví, úcta, důstojnost).
5. **Práva osobně majetková** – jde o práva k individuálním výsledkům tvůrčí činnosti (autorské právo, průmyslová práva, právo vynálezu).

Jako každá právní disciplína má i občanské právo dva subsystemy a to **občanské právo hmotné a občanské právo procesní**. Občanskému právu hmotnému odpovídá výše uvedený vnitřní systém a jeho základním pramenem právní úpravy je občanský zákoník. Zatímco občanské právo hmotné upravuje práva a povinnosti subjektů, občanské právo procesní stanovuje postup, jak se lze těchto práv domoci u soudů, jako orgánů státní moci.

Ukázka č. 1

1.2 ZÁKLADNÍ ZÁSADY OBČANSKÉHO PRÁVA

Základní zásady občanského práva si lze představit jako stavební pilíře, na kterých celý systém občanského práva stojí a které musí být za každých okolností naplňovány, aby byly dodrženy zcela fundamentální požadavky kladené na právní vztahy v oblasti soukromého práva vůbec. Základní zásady, pro každé právní odvětví představují interpretační a aplikační pomůcky, tzn. návod pro výklad (interpretaci) jeho právních ustanovení i pro používání (aplikaci) těchto norem v souvislostech daného právního odvětví.

Za hlavní zásadu občanského práva bývá považována ústavní zásada, že **dovoleno je vše, co není výslovně zakázáno**. Význam tohoto principu je třeba chápat jako prosazení maximální svobody subjektu občanského práva a minimalizace státních zásahů do právního postavení subjektu. Tuto zásadu akcentuje ObčZ ustanovením, podle něhož si účastníci občanskoprávních vztahů mohou vzájemná práva a povinnosti upravit dohodou odchylně od zákona, jestliže to zákon výslovně nezakazuje a jestliže z povahy ustanovení zákona nevyplývá, že se od něj nelze odchýlit. Tato volnost subjektu je tedy vyjadřována v případě

závazkových vztahů jako **zásada smluvní volnosti** neboli **zásada autonomie vůle**. Zásada autonomie vůle se projevuje v celé řadě ohledů při realizaci ustanovení občanského práva, mj. jako svoboda učinit či učinit určitý právní úkon, svoboda volby obsahu právního úkonu, svoboda volby formy právního úkonu apod.

Další významnou zásadou občanského práva je **zásada právní jistoty**, která se projevuje v několika souvislostech. Z nich je možno uvést zejména **zákaz zpětného působení** (tzv. retroaktivity) občanskoprávních norem, **zásadu ochrany práv třetích osob** (pro závazkové vztahy to znamená, že smlouva zavazuje pouze účastníky a neměla by nijak zhoršit či nepříznivě ovlivnit postavení třetích, tj. na smlouvě nezúčastněných osob). Významným důsledkem uplatnění principu právní jistoty, je v občanskoprávních vztazích **ochrana dobré víry** (bona fides) účastníků, což znamená, že je poskytnuta ochrana těm osobám, které při svém jednání nevěděly o určitých právně důležitých souvislostech svého jednání, popř. nebyly povinné o nich vědět.

Další občanskoprávní zásadou je **princip zachování dobrých mravů** (bonos mores) při výkonu práv subjektů. Zavádí se tím uplatňování pravidel slušnosti, která doplňují obsah právního rámce výkonu práv a povinností. Význam má uplatňování této zásady zejména při soudním rozhodování občanskoprávních sporů.

Princip **zákazu zneužívání občanských práv**, jeden z tradičních principů, znamená, že realizaci subjektivních práv občanů jsou stanoveny určité formální i faktické meze. Zneužití práva představuje určitý druh protiprávního chování, které formálně (tj. dle zákona) nepřekračuje meze dovolených subjektivních práv, avšak překračuje hranice jejich zneužívajícího výkonu, např. úmysl uškodit jinému, poškození oprávněných zájmů jiného subjektu bez právního důvodu k uvedenému jednání aj.

1.3 OBČANSKOPRÁVNÍ VZTAHY

Občanskoprávní vztah je **společenský vztah regulovaný normami občanského práva, jehož účastníci jsou nositelé vzájemné spjatých práv a povinností a jejichž realizace je zajištěna pomocí státního donucení**.

Jinak řečeno, je to vztah upravený právními normami mezi rovnými subjekty práva, jeho obsahem jsou konkrétní práva a povinnosti, které vznikají, mění se či zanikají v důsledku právních skutečností. Existuje zde také nerozlučnost práv a povinností - neexistuje povinnost bez práva a naopak.

Právní reglementace občanskoprávních vztahů upravená v ObčZ navazuje na základní výčet práv a povinností vymezených Listinou základních práv a svobod (Usnesení ČNR č. 2/1993 Sb.). Základní práva a svobody jsou označeny jako nezadatelné, nezczitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. Z této formulace a z preambule Listiny vyplývá, že práva a svobody nezakládá (nevytváří), ale deklaruje je jako přirozená práva existující nezávisle na Listině. Některá práva jsou přiznána každému, některá jen občanům.

Jednotlivá práva a svobody deklarované v Listině jsou dále vymezeny a garantovány obecně závaznými právními předpisy zejména zákony. V případě zmiňovaného ObčZ jsou to v první řadě tzv. majetková práva tj.:

- právo vlastnit majetek a omezení práv plynoucích z vlastnictví,
- rovnost všech vlastníků a ochrany vlastnictví,
- právo dědění,
- omezení možnosti vyvlastnění a právo na náhradu.

Vznik občanskoprávních vztahů:

- **ze zákona** vzniká občanskoprávní vztah zcela výjimečné (např. zákonné zastoupení),
- **z rozhodnutí soudu nebo jiného státního orgánu** - opět poměrně výjimečné (např. rozhodnutí soudu o zřízení věcného břemene),
- **z právních a protiprávních úkonů** – typické a obvyklé. Právní úkon např. uzavření kupní smlouvy, protiprávní úkon např. způsobení škody, vadné či nevčasné plnění,
- **z událostí a protiprávních stavů** např. vznik vztahu z odpovědnosti za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným,
- **z jiných právních důvodů** např. právo nálezce na nálezné.

Prvky občanskoprávních vztahů:

- **subjekty** – v právu myslitelné subjekty, tj. osoby fyzické, právnické včetně státu jako právnické osoby. V právním vztahu musí být nejméně dva subjekty. Stranu vztahu může ovšem tvořit více osob,
- **obsah** – vzájemná subjektivní práva a subjektivní povinnosti,
- **předmět (objekt)** – věci, práva a jiné majetkové hodnoty, lidské chování, týkající se předmětu vztahu, tj. určité lidské chování, jímž se realizují práva a povinnosti.

1.4 SUBJEKTY PRÁV A POVINNOSTÍ

Za **fyzickou osobu** ve smyslu občanského práva je považován kterýkoliv člověk jako biosociální bytost, zásadně bez ohledu na možnou další specifikaci, jakou je pohlaví, věk, zdravotní stav či vzdělání apod. V souladu s výše uvedeným **rozlišujeme u fyzické osoby její způsobilost k právům a povinnostem a způsobilost k právním úkonům.**

Způsobilost fyzické osoby k právům a povinnostem vzniká zásadně narozením (narozením živého dítěte). Nicméně tuto způsobilost má podle zákona i počaté dítě (plod v luně mateřském – nasciturus) za podmínky, že se narodí živé. Délka života pak není pro právní subjektivitu rozhodná. Jinak řečeno, nasciturus může být např. dědicem nebo obdarovaným, práva z toho vyplývající ovšem budou nabytá, až se narodí živý. Způsobilost k právům a povinnostem nemůže být ničím (zdravotním, psychickým stavem, věkem) a nikým (rozhodnutím státního orgánu) omezena ani rozšířena. Každý člověk je tedy po dobu svého života nejen subjektem občanského práva, ale i jiných odvětví práva. Způsobilost k právům a povinnostem zaniká:

- **smrtí**, kterou se ve správně právním smyslu rozumí úřední zjištění smrti lékařem a vydání úmrtního listu příslušným správním orgánem tj. matričním úřadem,
- **prohlášením soudu za mrtvého**, to v případě, nelze-li smrt výše uvedeným způsobem prokázat. Při vydání rozhodnutí o prohlášení za mrtvého, soudem mohou nastat dvě situace. V prvním případě, když nelze ohledáním těla fyzické osoby zjistit smrt, soud takto učiní **jinými prostředky**, které smrt s vysokou pravděpodobností prokazují. Takovými jsou např. havárie letadel či lodí, v nichž konkrétní osoba cestovala, tělo nebylo nalezeno nebo nebylo možno jej identifikovat. V druhém případě se za mrtvou prohlašuje osoba tzv. **nezvěstná**, lze-li ze všech okolností (věk nezvěstného, doba nezvěstnosti) dovést, že již nežije.

Smrt i prohlášení za mrtvého má stejné právní následky. Takovými jsou např. zahájení dědického řízení, zánik neděditelných osobnostních práv a povinností, zánik manželství, zánik

rodičovských práv a povinností. Nedošlo-li k zákonem vymezeným způsobem k vzniku této způsobilosti, zmiňované právní následky nemohou nastat.

Na rozdíl od způsobilosti k právům a povinnostem způsobilost k právním úkonům nabývá fyzická osoba postupně s tím, jak rozumově a volně vyspívá. Této způsobilosti nabude fyzická osoba v plném rozsahu **zletilostí**, tj. buď dosažením věku 18 let (věkový cenus) nebo uzavřením manželství osobou starší než 16 a mladší než 18 let (§ 13 zákona o rodině).

Ze způsobilosti k právním úkonům stanoví zákon výjimky, které umožňují **zbavit nebo omezit** způsobilost k úkonům takové osoby, které s ohledem na svůj relativně setrvalý duševní stav nemají potřebné schopnosti činit občanskoprávní úkony. Omezit nebo zbavit způsobilosti k právním úkonům lze pouze rozhodnutím soudu.

Soud rozhodne o **zbavení způsobilosti k právním úkonům**, je-li osoba postižená duševní poruchou, nikoli přechodnou, pro kterou nemůže činit právní úkony. V důsledku rozhodnutí soudu úplně zaniká způsobilost k právním úkonům.

Pokud bylo rozhodnuto o omezení způsobilosti právním úkonům zpravidla v důsledku nadměrného požívání alkoholických nápojů nebo návykových látek, osoba nemůže provádět pouze některé právní úkony, jejichž výčet stanoví soud ve výroku rozhodnutí.

Způsobilost fyzické osoby k protiprávním úkonům předpokládá u takové osoby schopnost rozeznat následky svého jednání a současně schopnost své jednání ovládat.

Způsobilá fyzická osoba jedná v právních vztazích sama za sebe, případně prostřednictvím pověřeného zástupce. Právně nezpůsobilá fyzická osoba jedná prostřednictvím zákonného zástupce.

Pojem **právnícká osoba** je z hlediska juristického i lingvistického možno označit za novotvar. Původně se v právu užívalo pojmů „osoba duchovní“ nebo „osoba mystická“. Pojem právnícká osoba jako takový vznikl později pod tlakem společenské nutnosti z důvodu narůstajícího zájmu lidí se sdružovat za účelem uspokojování společných cílů a potřeb. Obdobně jako řada jiných kontinentálních právních řádů i český ObčZ neobsahuje definici pojmu právnícká osoba. Vymezuje pouze, který subjekt je nutno považovat za právníckou osobu a jaké vlastnosti musí taková osoba vykazovat.

Právnícká osoba je útvar považovaný ze zákona za samostatný subjekt práv a závazků vytvořený zpravidla jako tzv.:

- **osobní substrát** skupinou lidí (členové, společníci, akcionáři) nebo jedním člověkem (jediným zakladatelem) a odvozující svou právní subjektivitu, tj. způsobilost k právům a povinnostem, jakož i způsobilost k právním úkonům od subjektivity ji tvořících fyzických osob,
- **majetkový substrát** (sdružení majetku, nadace, nadační fondy) odvozující svou subjektivitu od subjektivity zřizovatele nadace a subjektivity osob tvořících správu nadace.

Občanský zákoník za právnícké osoby označuje:

- sdružení fyzických nebo právníckých osob (korporace),
- účelová sdružení majetku (nadace, nadační fondy),
- jednotky územní samosprávy (základní a vyšší územní samosprávné celky),
- jiné subjekty, o kterých tak stanoví zákon (např. státní podniky, příspěvkové organizace, společenství vlastníků bytových jednotek).

U všech druhů právnických osob uvedených v zákoně je možno vyzorovat následující **definiční znaky**:

- způsobilost k právům a povinnostem,
- způsobilost k právním úkonům,
- způsobilost deliktů,
- majetková samostatnost,
- určitý stupeň formalizace organizační struktury

Identifikační znaky právnické osoby

Každá právnická osoba vykazuje určité obecné identifikační znaky, bez nichž by nebylo možno považovat konkrétní subjekt za právnickou osobu. Jsou jimi zejména:

Název právnické osoby

Nepochybně jde o nejvýznamnější identifikační znak, který musí být určen již při zřízení právnické osoby a nikoliv až okamžikem vzniku. Každá právnická osoba může mít pouze jeden název, který však může být změněn. Používat svůj název může pouze v té formě, v jaké je zapsán do příslušné veřejnoprávní evidence. Název musí právnickou osobu individualizovat, nesmí však působit na veřejnost klamavě, nesmí být nemravný a zaměnitelný s jiným názvem již existující právnické osoby.

Je-li právnická osoba podnikatelským subjektem a je-li současně zapsána do obchodního rejstříku, užívá se pro její název označení „**obchodní firma**“. Název právnické osoby představuje v mnoha případech významnou položku finanční hodnoty podniku.

Sídlo právnické osoby

Sídlem právnické osoby je adresa, která je jako sídlo nebo místo podnikání zapsána mimo jiné v obchodním rejstříku nebo v jiné zákonem upravené evidenci. Adresou se rozumí název obce (části obce), poštovní směrovací číslo, číslo popisné, popřípadě název ulice nebo náměstí. Do zákonem stanovené evidence musí být zapisováno skutečné sídlo (faktické) nikoliv sídlo fantazijní. Skutečným místem je místo, ze kterého bude právnická osoba svou činnost fakticky řídit. U právnické osoby se za skutečné sídlo považuje adresa místa, z něhož je právnická osoba řízena svým statutárním orgánem. Pokud v případě podnikatelských právnických osob soud zjistí neshodu mezi skutečným a zapsaným sídlem, může zahájit řízení i bez návrhu a uvést zápis sídla společnosti v obchodním rejstříku do souladu se skutečností. Před zápisem do obchodního rejstříku jsou žadatelé povinni prokázat právní důvod užívání místnosti, do nichž své sídlo umístili nebo místo podnikání zapisované osoby (např. kupní či nájemní smlouvou).

Předmět činnosti právnické osoby

Předmět činnosti právnické osoby musí být určen již při zřízení právnické osoby. Je požadováno, aby byl dovolený, možný a prostý rozpor s dobrými mravy. Je-li toho třeba, musí právnická osoba získat k provozování určité činnosti povolení příslušného státního orgánu (živnostenského úřadu). I v případě předmětu činnosti je přípustná jeho změna, rozšíření či zúžení jejich počtů.

1.4.1 PRÁVNÍ ZPŮSOBILOST ÚČASTNÍKŮ OBČANSKOPRÁVNÍCH VZTAHŮ

ObčZ užívá pro označení svých subjektů pojem účastníci občanskoprávních vztahů a současně za ně považuje právně způsobilé **fyzické osoby, podnikající fyzické osoby, právnické osoby a stát** (sám o sobě, pokud vystupuje jako subjekt občanskoprávních vztahů, je právnickou osobou)

Obecně se stává účastníkem občanskoprávního vztahu ten subjekt, kterému občanské právo přiznává tzv. **způsobilost k právům a povinnostem**, to je právem přiznanou možnost mít práva a povinnosti z občanskoprávních vztahů. Nicméně, aby se subjekt mohl stát skutečně samostatným nositelem občanských práv a povinností, k tomu je třeba, aby byl současně vybaven i právní možností vlastními úkony realizovat své zájmy (např. podepisovat smlouvy, nakládat s majetkem). K tomu musí být vybaven i potřebnými rozumovými schopnostmi, které mu umožňují chápat následky svého konání. Pokud jimi disponuje, hovoříme o jeho **způsobilosti k právním úkonům**. Právní způsobilost účastníka občanskoprávních vztahů tak zahrnuje:

- **způsobilost k právům a povinnostem**, tj. způsobilost mít práva a povinnosti,
- **způsobilost k právním úkonům**, tj. způsobilost vlastními právně relevantními (bezchybnými, závaznými) úkony způsobit právní následky právem aprobované (nabýt právo, stát se subjektem povinnosti),
- **způsobilost k protiprávním úkonům (delikt ní způsobilost)**, tj. způsobilost vlastními zaviněnými protiprávními úkony založit svou odpovědnost, tj. nést jejich nepříznivé právní následky.

Zastoupení

Zastoupení je právní institut řešící možný nesoulad mezi způsobilostí k právům a povinnostem a způsobilostí k právním úkonům. Osobu nezpůsobilou k právním úkonům v takovém případě zastupuje její způsobilý **zástupce**. Takovým zástupcem je ten, kdo je oprávněn jednat za jiného jeho jménem. Může se jednat jak o fyzickou tak o právnickou osobu. Nemůže však být zástupcem ten:

- kdo sám není způsobilý k právnímu úkonu, k němuž směřuje zastupování,
- jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného.

ObčZ rozeznává zastoupení:

- **zákonné**, které může vzniknout **ze zákona** (tj. v případě zastoupení k právním úkonům nezpůsobilých nezletilých dětí jejich rodiči či osvojiteli) nebo nepřímo rozhodnutím soudu o **ustanovení opatrovníka**, který se podle občanského zákoníku zřizuje zejména:
  - a) osobám, které nejsou způsobilé k právním úkonům,
  - b) osobám, jejichž pobyt není znám a osobám neznámým,
  - c) z jiných vážných důvodů (např. těžce zdravotně postižená osoba o to požádá soud),
  - d) je-li to odůvodněno kolizí zájmu zákonného zástupce a zastupovaného (kolizní opatrovník při správě majetku zastupovaného).
- **smluvní** (zmocnění), které vzniká dohodou mezi zástupcem a zastoupeným, nejčastěji ve formě udělení plné moci.

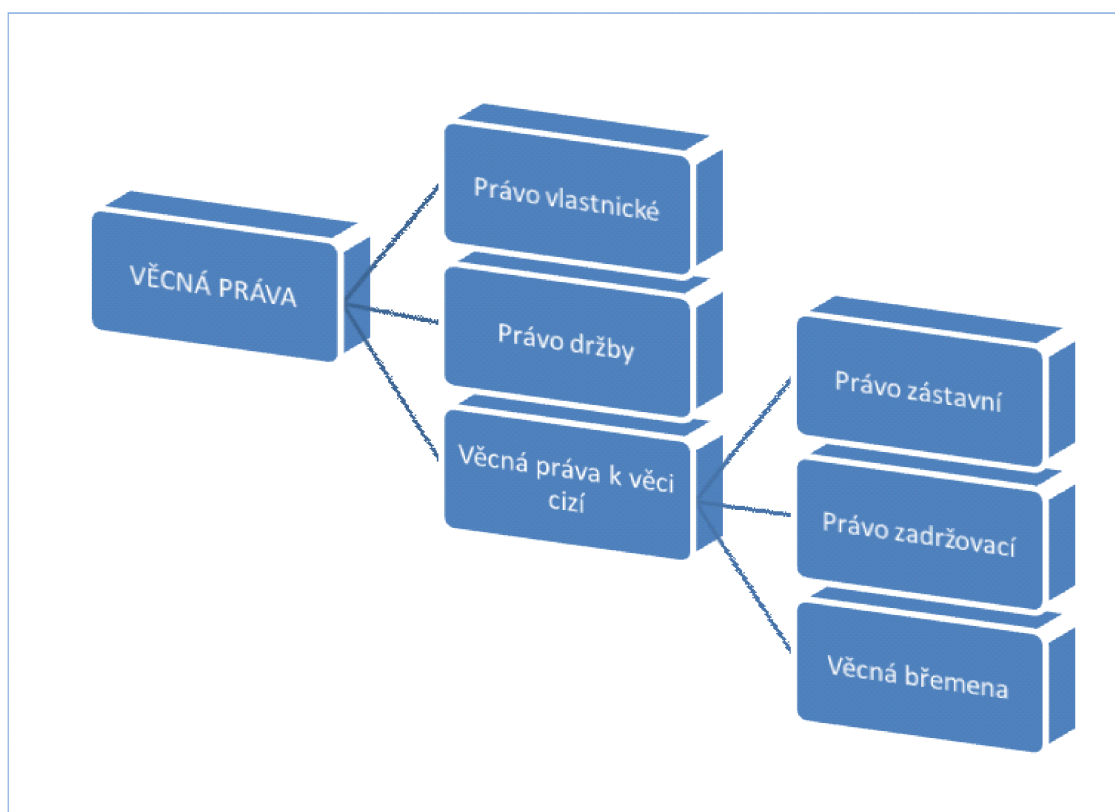
1.5 ZÁKLADY PRÁVNÍ ÚPRAVY VĚCNÝCH PRÁV

Věcná práva tvoří neoddělitelnou součást práva občanského a představují úplné nebo částečné „panství“ nad věcí. Charakteristickým znakem těchto práv je, že se jedná o **práva absolutní**, pro která platí, že působí vůči všem (tzv. erga omnes). To znamená, že jednomu subjektu svědčí především oprávnění k dané věci, čemuž odpovídá povinnost ostatních subjektů do tohoto oprávnění nezasahovat. Předmětem věcných práv je hmotná věc (tj. hmotný předmět nebo ovladatelná přírodní síla).

Mezi věcná práva řadíme:

- právo vlastnické (včetně spoluvlastnictví a společného jmění manželů)
- právo držby
- věcná práva k věci cizí (právo zástavní, právo zadržovací, věcná břemena)

Ukázka č. 2

1.5.1 VLASTNICKÉ PRÁVO

Právo vlastnické je základním věcným právem, které působí vůči všem. Z Listiny základních práv a svobod platí právo každého vlastnit majetek a zásada rovnosti všech vlastníků. Nejobecnější definice vymezuje vlastnické právo jako právem zakotvenou možnost vlastníka v mezích stanovených právním řádem **držet, užívat a nakládat** s věcmi podle své úvahy (viz. Ukázka č. 3).

Z této definice vyplývá, že vlastnictví v sobě zahrnuje několik dílčích práv vlastníka (tzv. vlastnická triáda). Jde o:

- **právo věc držet**, znamená faktické ovládnutí věci. Jde o základní oprávnění vlastníka, které je významným předpokladem realizace ostatních oprávnění. Právo držby má tu zvláštnost, že může existovat i odděleně od vlastnictví, což samo o sobě nezpůsobí zánik vlastnického práva (k zániku vlastnického práva by mohlo dojít až vydržením, tj. držbou po určitou dobu),
- **právo věc užívat a brát z ní plody (užitky)**, znamená oprávnění nejen věc užívat a požívat plody a užitky, ale i věc spotřebovat. Vlastník může užívat věc podle svého uvážení a jako vlastník věci se stává vlastníkem také jejich plodů, např. ovoce ze stromů, úroky z vkladů v bance,
- **právo s věcí nakládat**, vlastník může věc prodat, darovat, přenechat jinému k užívání, např. dát do pronájmu, zapůjčit, zastavit věc atd. Vlastník může svou věc znehodnotit i opustit, pokud to není v rozporu se zákonem, případně právní normou stanovenou povinností (například pečovat o zvířata).

Vlastník věci má nejen uvedené oprávnění, ale má také povinnosti. Zejména se musí **zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného** nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv. Proto zejména nesmí ohrozit sousedovu stavbu nebo pozemek úpravami pozemku nebo úpravami stavby na něm zřízené bez toho, že by učinil dostatečné opatření na upevnění stavby nebo pozemku, nesmí nad míru přiměřenou poměrům obtěžovat sousedy hlukem, prachem, popílkem, kouřem, plyny, parami, pachy, pevnými a tekutými odpady, světlem, stíněním a vibracemi, nesmí nechat chovaná zvířata vnikat na sousedící pozemek a nešetrně, popřípadě v nevhodné roční době odstraňovat ze své půdy kořeny stromu nebo odstraňovat větve stromu přesahující na jeho pozemek. Tyto zvláštní povinnosti řadíme do tzv. „sousedských práv“.

Vlastník je povinen také strpět, aby **ve stavu nouze nebo v naléhavém veřejném zájmu byla na nezbytnou dobu v nezbytné míře a za náhradu použita jeho věc, nelze-li dosáhnout účelu jinak**. Vlastník je dále **povinen umožnit vlastníkovu sousedního pozemku na nezbytnou dobu a v nezbytné míře vstup na své pozemky**, popř. na stavby na nich stojící, pokud to nezbytně vyžaduje údržba a obhospodařování uvedených sousedních pozemků či staveb na nich stojících. Vznikne-li tím vlastníkovu škoda na pozemku nebo stavbách, je ten, kdo škodu způsobil, povinen ji nahradit.

Ve veřejném zájmu lze také věc **vyvlastnit** nebo vlastnické právo **omezit**. **Vyvlastnění** je možné pouze za přísně stanovených podmínek:

- pouze ve veřejném zájmu (např. stavba dálnice),
- na základě zákona (např. stavební zákon),
- vždy za náhradu.

Omezení vlastnického práva je možné zákonnou formou a to v případě stavu nouze a/nebo v naléhavém veřejném zájmu. Druhým případem omezení vlastnického práva je vlastní dispozice a rozhodnutí vlastníka. Pro vlastníka vzniká povinnost něco strpět, něčeho se zdržet nebo něco konat (chůze a jízda jiných subjektů po pozemku vlastníka).

Nabývání vlastnictví

K nabytí vlastnického práva může dojít na základě různých právních skutečností. Způsoby nabývání vlastnického práva lze obecně dělit na **originální (původní)**, tj. vlastnictví k věci,

kteřá byla nově vytvořená (např. zhotovením věci), a způsoby **derivativní (odvozené)**, tj. odvozené od nějakého právního předchůdce (např. koupě).

Mezi derivativní způsoby nabývání vlastnických práv patří:

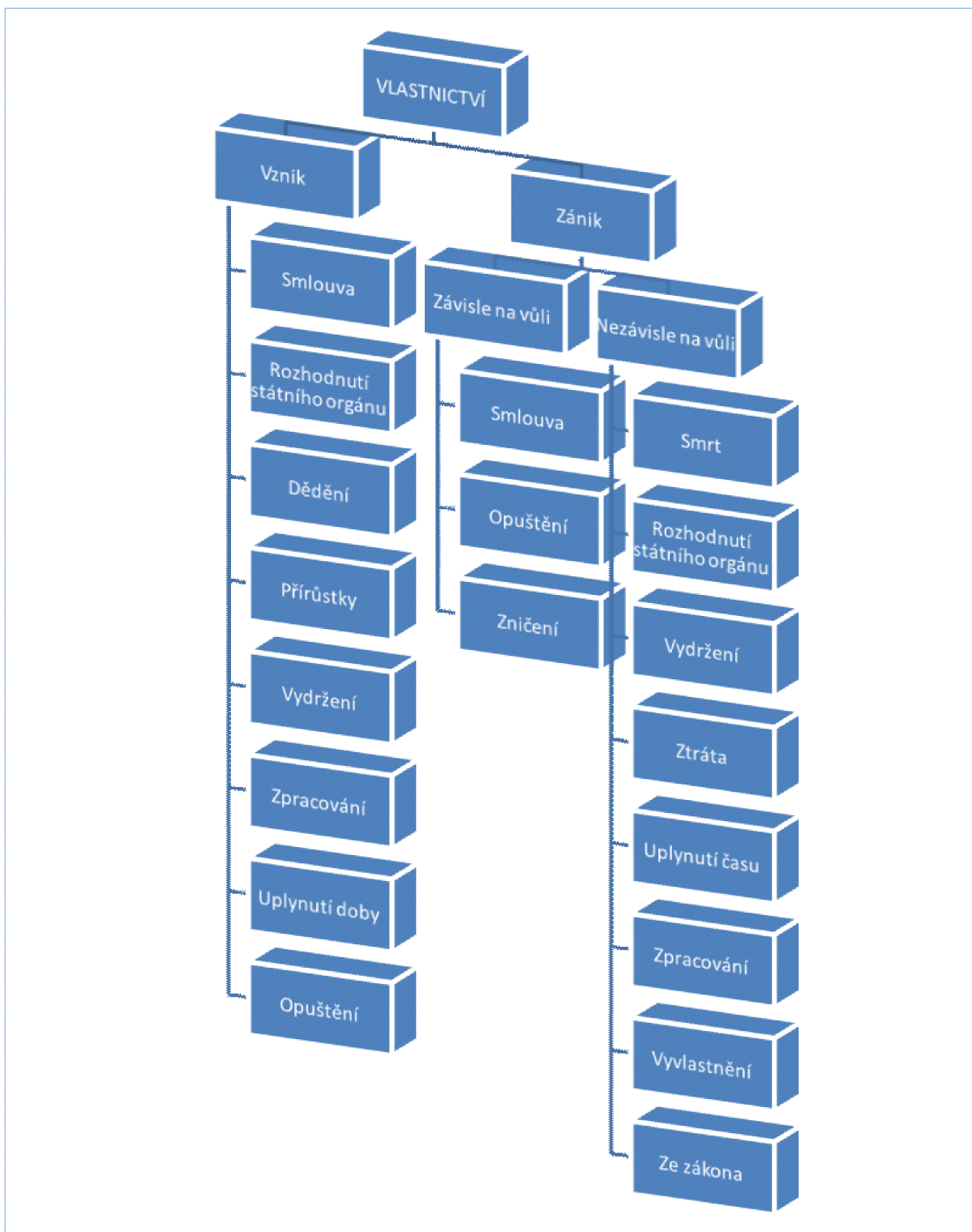
- **převod** vlastnického práva – na základě **uzavření smlouvy** (např. kupní, darovací),
- **přechod** vlastnického práva, vznikne nezávisle na vůli. Tak tomu je např. v případě smrti či rozhodnutím státního orgánu,
- **rozhodnutí státního orgánu** – ve spíše výjimečných případech je možné, aby o vzniku vlastnického práva rozhodl soud nebo orgán veřejné správy. Rozhodnutím soudu dochází ke vzniku vlastnického práva např. při rozdělení spoluvlastnictví, v případě rozhodnutí orgánů veřejné správy dochází ke vzniku vlastnického práva v případě vydržení (vlastníkem se stává stát). Vlastnické právo vzniká v těchto případech ke dni uvedeném v rozhodnutí, příp. nabytím právní moci takového rozhodnutí,
- **děděním** je definováno jako přechod vlastnických práv v případě smrti zůstavitele. Pokud dědic dědictví neodmítne, stává se vlastníkem věci po zůstaviteli.

Další možné způsoby nabytí vlastnických práv:

- **přírůstky** – jak již bylo výše uvedeno, u tzv. plodonosných věcí se vlastník této věci stává také vlastníkem jejich plodů,
- **vydržení** vlastnictví se oprávněný držitel stává vlastníkem věci, má-li v nepřetržité držbě po dobu tří let věc movitou a po dobu deseti let věc nemovitou. Vydržení je jednou ze skutečností, na jejímž základě lze nabýt vlastnické právo ze zákona jak k věcem movitým, tak k nemovitým za podmínek stanovených zákonem, kdy musí jít o oprávněnou držbu,
- **zpracování**. Občanský zákoník řeší také případy, kdy někdo nerozlučně spojí svou věc s věcí cizí. Je nutno v tomto případě odlišovat dvě situace:
  - Zpracuje-li někdo v dobré víře cizí věc (tj. nevěděl, že jde o věc cizí) na věc novou, stává se vlastníkem nové věci ten, jehož podíl na ní je větší. Je však povinen uhradit druhému vlastníku cenu toho, o co se jeho majetek zmenšil. Jsou-li podíly stejné a účastníci se nedohodnou, rozhodne na návrh kteréhokoliv z nich soud.
  - Pokud zpracovatel nebyl v dobré víře (tj. věděl a vědět měl, že mu nepatří), může vlastník věci žádat o její vydání a navrácení do předešlého stavu. Není-li navrácení do předešlého stavu možné nebo účelné, určí soud podle všech okolností, kdo je vlastníkem věci a jaká náhrada náleží vlastníkovu nebo zpracovateli, nedojde-li mezi nimi k dohodě.
- **uplynutí doby u věcí ztracených** - Kdo najde ztracenou věc, je povinen ji vydat vlastníkovu. Není-li ovšem vlastník znám, je nálezce povinen odevzdat ji obci, na jejímž území k nálezku došlo. Nepřihlásí-li se o ni vlastník do 6 měsíců od jejího odevzdání, připadá věc do vlastnictví této obce. Nálezce má právo na náhradu nutných výdajů a na náleznou, které tvoří deset procent ceny nálezku,
- **opuštění věci** – od ztráty věci se liší opuštění tím, že je projevem vůle vlastníka nebýt nadále vlastníkem. Vlastnické právo tímto projevem vůle zaniká dosavadnímu vlastníku a zároveň vzniká státu.

Okamžik nabytí vlastnictví stanoví zákon zvlášť pro věci movité a nemovité. Věc movitá přechází na nabyvatele například předáním a převzetím věci. Při převodu nemovité věci na základě smlouvy dojde k nabytí vlastnictví až vkladem práv k nemovitostem do katastru nemovitostí, na základě pravomocného rozhodnutí katastrálního úřadu o povolení vkladu.

Ukázka č. 3

Zánik vlastnického práva

Také k zániku vlastnického práva může dojít na základě různých právních skutečností. Ty lze rozlišit na závislé a nezávislé na vůli člověka. V závislosti na vůli vlastníka zaniká vlastnické právo - smlouvou, opuštěním věci nebo zničením věci. Nezávisle na vůli vlastníka zaniká vlastnické právo smrtí, rozhodnutím státního orgánu, vydržením, ztrátou, uplynutím času u věcí nalezených, zpracováním věci, vyvlastněním nebo ze zákona v rámci např. trestního řízení uložením trestu propadnutí věci.

Ochrana vlastnického práva

Vlastnické právo je chráněno celou řadou právních institutů. Hmotněprávní úpravu ochrany vlastnického práva obsahuje samotný ObčZ. Procesně právní ochrana vyplývá z možnosti podat žalobu v soudním řízení.

V rámci hmotněprávní ochrany je uložena všem osobám základní povinnost zdržet se všeho, čím by nad přiměřenou míru mohly obtěžovat vlastníky ve výkonu jejich práv. Zvláštní povinnosti jsou potom uloženy v rámci ochrany nemovitostí tzv. sousedskými právy (viz výše). Mezi procesněprávní prostředky ochrany můžeme zařadit tzv. vlastnické žaloby:

- **žaloba na vydání věci** (reivindikační žaloba) - slouží k ochraně vlastnických práv při neoprávněném zadržování, resp. užívání jeho věci. Je možno se domáhat vydání movitých i nemovitých věcí,
- **zápůrčí žaloba** (negatorní žaloba) - slouží pro všechny ostatní případy, kdy došlo k zásahům do vlastnického práva k věci. Vlastník se domáhá toho, aby osoba, která omezuje či porušuje vlastnické právo, se zdržela určitého jednání, popř. aby obnovila původní stav, který existoval před jejím zásahem do vlastnického práva,
- **určovací žaloba** – jejím smyslem je vydání rozhodnutí, které prohlásí existenci či neexistenci vlastnického práva určité osoby k dané věci (na ochranu proti tomu, kdo existenci tohoto práva popírá).

Držba

Držba, jak bylo výše řečeno, je jedno z dílčích práv tvořících právo vlastnické (právo vlastníka věc držet). Na držbu lze však pohlížet rovněž jako na samostatný právní institut občanského práva, kdy držitel (subjekt držby) je osoba od vlastníka odlišná. Tradičně se u takové držby vyžaduje současné splnění dvou předpokladů:

1. **faktické ovládnutí** věci určitou osobou, kdy dotyčná osoba má věc ve své moci a
2. **nakládání s věcí jako se svou vlastní**, tedy chová se k ní s úmyslem mít ji pro sebe.

Vedle držby musíme také odlišovat stav, kdy osoba sice fakticky nějakou věc ovládá, ale chybí zde vědomí vlastnictví, tj. vůle mít tuto věc pro sebe. Znamená to, že se k věci chová jako cizí, např. v případě nájmu věci, nebo výpůjčky věci. Osoba si je vědoma práva vlastnictví k věci někoho jiného. To, že má věc u sebe, je pouze výsledkem právního vztahu založeného např. nájmní smlouvou nebo smlouvou o výpůjčce věci. Součástí těchto smluv je dočasné poskytnutí věci k užívání.

Držbu lze rozlišovat na **držbu v dobré víře**, kdy držitel je se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že mu věc patří a držbu ve zlé víře, kdy dobrá víra chybí. Dobrá víra je psychická kategorie, která je dána vnitřním vztahem držitele věci ke způsobu jejího nabytí a lze o ni tedy usuzovat pouze na základě vnějších projevů (chování) držitele. Jinými slovy, zjišťujeme, zda mohl nebo nemohl držitel rozpoznat, že mu věc patří či nikoliv.

Například obdarovaný nemá povinnost zjišťovat, zda dárce je skutečným majitelem věci, kterou daruje a nemůže proto vědět, že věc byla například půjčená od skutečného vlastníka, kdyby to ovšem věděl nebo mohl vědět, nemohl být v dobré víře.

V případě, že držitel věc nabyt v dobré víře, **jde o držbu oprávněnou. O neoprávněnou držbu půjde** například v případě, kdy věc získal zloděj, který sice fakticky věc ovládá, nakládá s ní jako s vlastní, ale nenabyl ji v dobré víře. Rozlišování držby v dobré a zlé víře je významné pro nabytí vlastnického práva vydržením. Jen držitel, který je v dobré víře, může nabytí vlastnické právo vydržením, což je způsob, jak získat věc do svého vlastnictví. Podmínkou vydržení, kromě základního předpokladu, že jde o držbu oprávněnou, je nepřetržitý výkon držby po dobu tří let u věci movité a deset let u držby věci nemovité. Splněním těchto podmínek dochází k nabytí vlastnictví ze zákona a není tedy třeba žádného rozhodnutí státního orgánu.

Spoluvlastnictví

Pokud vlastnické právo k téže věci náleží současně více osobám, hovoříme o spoluvlastnictví. **Spoluvlastnictví** k věci má dvojí podobu a to **podílové spoluvlastnictví**, kdy jednotlivým spoluvlastníkům náleží určené podíly ke společné věci a **společné jmění manželů (SJM)**, které může vzniknout jen mezi manžely.

Podílové spoluvlastnictví

Věc může být v podílovém spoluvlastnictví více vlastníků. Jde o právní vztah mezi dvěma či více osobami, kterým společně svědčí vlastnictví k jedné a téže movité či nemovité věci. Proto je výkon jejich vlastnických práv omezen spoluvlastnickými podíly k věci.

Nejedná se o skutečné, reálné podíly na věci, ale o tzv. **ideální podíly**. Tento podíl vyjadřuje míru, jakou se spoluvlastníci podílejí na právech a povinnostech vyplývajících ze spoluvlastnictví ke společné věci. Vlastnictví podílu spoluvlastníkovi zajišťuje několik následujících práv a povinností:

- právo účasti na výkonu práv a povinností vlastníka, přičemž míra této účasti je dána velikostí spoluvlastnického podílu. O hospodaření se společnou věcí rozhodují spoluvlastníci většinou, počítanou podle velikosti podílů. Při rovnosti hlasů nebo nedosáhne-li se většiny anebo dohody, rozhodne na návrh kteréhokoliv spoluvlastníka soud,
- právo na účasti na příjmech plynoucích ze spoluvlastnictví, např. z pronájmu věci, či z prodeje výnosu (plodů) z věci a
- povinnost podílet se na nákladech spojených s věcí ve spoluvlastnictví. O vynaložení nákladů se v zásadě rozhoduje podle velikosti podílů.

Podílové spoluvlastnictví může vzniknout několika způsoby na základě zákona (dědění), nebo na základě rozhodnutí soudu (určí spoluvlastníky a jejich podíly k určité věci) a/nebo z právního úkonu (uzavřením smlouvy).

Způsob vzniku spoluvlastnictví určuje též určení velikosti podílů, které mohou být stejné či různé a jsou vyjádřitelné zlomkem, resp. procentem. V případech zákonného vzniku či vzniku rozhodnutím soudu orgánu je velikost podílů vždy touto právní skutečností určena. Naopak **smlouva může, ale též nemusí podíly určovat**. Pokud by určila jejich velikost, platí, že jsou podíly všech stejné.

Podíly jsou důležitým kritériem především pro určování práv a povinností ve vzájemných vztazích mezi spoluvlastníky. Z důvodu principu právní jistoty platí ve vztahu ke třetím osobám, že společníci se považují za jediný subjekt, tedy, že z právních úkonů jednoho z nich

jsou navenek vázáni všichni společně a nerozdílně. Stejně tak třetí osoby mohou požadovat určité plnění od kteréhokoliv spoluvlastníka v plném rozsahu (velikost jeho podílu je v tomto případě irelevantní).

Vzájemné vztahy mezi spoluvlastníky se významnou měrou projevují při převodu spoluvlastnických podílů. S výjimkou převodu na osoby blízké **existuje předkupní právo**, právo spoluvlastníků, což znamená **povinnost nabídnout** převáděný podíl ostatním spoluvlastníkům úměrně jejich podílům. **Zákon předepisuje lhůty, v nichž jsou od obdržení nabídky povinni se vyjádřit. Tato lhůta činí u movité věci 8 dní a u věci nemovité 2 měsíce.** Odmítne-li jeden ze spoluvlastníků, jeho podíl připadá poměrně ostatním. Teprve po odmítnutí, resp. nevyjádření se všech, může spoluvlastník podíl volně převést na třetí osobu.

Zánik podílového spoluvlastnictví se děje obecnými způsoby, jimiž zaniká vlastnictví individuální. Kromě toho však může dojít ke zrušení spoluvlastnictví, a to v případě, že nechtějí spoluvlastníci v tomto vztahu dále zůstat. Zrušení je spojeno ze zákona s vypořádáním spoluvlastnictví. Ke zrušení spoluvlastnictví může dojít dohodou spoluvlastníků. Pokud dohoda není možná, rozhodne na návrh některého spoluvlastníka soud:

- může zvážit reálné rozdělení věci (je-li proveditelné),
- případně přikáže věc jednomu nebo více spoluvlastníkům (za náhradu ostatním),
- nařídí prodej věci a rozdělení výtěžku dle podílů.

Společné jmění manželů

Společné jmění manželů je základní právní úpravou majetkových vztahů mezi manželi a vyjadřuje specifické společenství, které manželé mezi sebou vytvářejí. Od podílového spoluvlastnictví se liší těmito znaky:

- může existovat pouze mezi manželi,
- po dobu trvání manželství nejsou určeny žádné podíly, tj. každý z manželů je úplným vlastníkem věci, která patří do jejich společného jmění,
- k určení podílů dochází až při zániku společného jmění manželů, a to jeho vypořádáním.

Vznik společného jmění manželů je dle zákona vázán na okamžik uzavření manželství. Avšak tuto zákonnou úpravu si mohou manželé smluvně dohodnout jinak, pokud si přejí, aby nevzniklo uzavřením manželství, ale až ke dni zániku manželství. V takovém případě teprve při zániku manželství bude do společného jmění manželů zahrnut majetek a dluhy za trvání manželství nabyté. Smlouvu o úpravě svých budoucích majetkových vztahů v manželství mohou podle zákona uzavřít i muž a žena, kteří spolu chtějí do manželství vstoupit, tzv. předmanželská smlouva. Pro oba typy smluv je třeba zvolit formu notářského zápisu.

Ze zákona tedy do společného jmění manželů patří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma za trvání manželství. Sem patří také dluhy, které některému z nich či oběma vznikly. ObčZ rovněž vymezuje, že do společného jmění manželů se **nezapočítává**:

- dědictví či dar jednomu z manželů,
- majetek, který nabyl jeden z manželů za majetek, který náležel výlučně jemu,
- věci, podle své povahy sloužící osobní potřebě jen jednomu z manželů,
- věci vrácené v restituci jednomu z manželů, dluhy, které se týkají toho majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů.

Vzhledem k široké smluvní volnosti při nakládání s majetkem, lze i tento **majetek**, který je zákonem **vyloučen**, do společného jmění smlouvou zahrnout (tj. rozšíření společného jmění manželů) a naopak, majetek, který se dle zákona započítává, mohou manželé smlouvou vyloučit (zúžení společného jmění manželů).

Majetek ve společném jmění manželů může jeden z manželů použít k podnikání se souhlasem druhého manžela. Souhlas je třeba udělit při prvním použití majetku ve společném jmění manželů. K dalším právním úkonům souvisejícím s podnikáním již souhlas druhého manžela není třeba. Pokud se stane jeden z manželů společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva, druhý manžel se tímto účastníkem nestává. **Na návrh některého z manželů soud zúží společné jmění manželů** až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti v případě, že jeden z manželů získal oprávnění k podnikatelské činnosti nebo se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti.

Oba manželé mají stejné právo majetek společně užívat. Dojde-li mezi manželi k neshodě o způsobu užívání majetku, rozhodne soud. Každý z manželů může vykonávat obvyklou správu majetku sám, v ostatních záležitostech zásadnějšího charakteru, týkajících se nakládání s majetkem, např. prodej či darování nemovitostí a jiné záležitosti, které nejsou obvyklými, je třeba souhlasu obou manželů. Závazky (dluhy), které tvoří společné jmění manželů, jsou oba manželé povinni plnit společně a nerozdílně.

Společné jmění manželů zaniká zánikem manželství, např. rozvod, smrt jednoho z manželů a/nebo za trvání manželství ze zákona např. uložením trestu propadnutí majetku, konkurs na majetek jednoho z manželů.

Po zániku společného jmění manželů dochází k jeho vypořádání, které může být provedeno:

- dohodou manželů,
- rozhodnutím soudu – nedojde-li k dohodě, provede na návrh vypořádání soud,
- ze zákona uplynutím doby. Nedošlo-li do tří let od zániku společného jmění manželů k jeho vypořádání dohodou nebo nebyl-li do tří let od jeho zániku podán návrh na jeho vypořádání rozhodnutím soudu, platí ohledně movitých věcí, že se manželé vypořádali podle stavu, v jakém každý z nich věci ze společného jmění manželů pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti výlučně jako vlastník užívá. O ostatních movitých věcech a o nemovitých věcech platí, že jsou v podílovém spoluvlastnictví a že podíly obou spoluvlastníků jsou stejné.

1.5.2 VĚCNÁ PRÁVA K VĚCI CIZÍ

Věcná práva k věci cizí vytvářejí **skupinu práv, která umožňuje užívání cizích věcí zákonem vymezeným způsobem**. Ve svém důsledku existence těchto práv představuje vždy určité zatížení, resp. omezení práv vlastníka určité věci, na které věcné právo k věci cizí vázne. Dalším příznačným rysem těchto práv je skutečnost, že převodem vlastnictví k této věci (zatížené věcným právem jiné osoby) se převádí i věcné právo k věci cizí, které na věci vázne. Mezi **věcná práva k cizí věci** řadíme **věcná břemena, zástavní, resp. podzástavní právo, zadržovací (retenční) právo**.

Věcná břemena

Věcná břemena se vyznačují tím, že spočívají v určitém **omezení vlastníka nemovitosti** a to ve prospěch vlastníka jiné nemovitosti nebo ve prospěch určité fyzické nebo právnické osoby. **Vlastník nemovitosti je z důvodu věcného břemene ve prospěch někoho jiného povinen něco trpět, něčeho se držet anebo něco konat**. Této povinnosti vlastníka odpovídá omezené užívací právo jiného subjektu k této nemovitosti. Okruh věcných práv je v zákoně taxativně vyjmenován a uzavřen. Věcná břemena patří do okruhu práv k cizím věcem, ale zatímco **předmětem zástavního práva mohou být věci nemovité i movité**, předmětem práva zadržovacího věci výhradně movité, předmětem věcných břemen jsou pouze nemovitosti, resp. věcná břemena se vztahují **pouze k nemovitostem**. Hovoříme o nemovitosti panující a nemovitosti zatížené.

U věcných břemen je vyloučeno, aby se vyčerpala jednorázovým úkonem. Z povahy věcného břemene vyplývá, že váže každého vlastníka zatížené nemovitosti, takže výměna jejího vlastníka nemůže být na újmu osoby oprávněné z věcného břemene. **Věcné břemeno nemůže proto spočívat ani v zákazu nepřevést nemovitost na jiného bez souhlasu oprávněného, ani v omezení vlastníka ve výkonu jeho vlastnických práv**.

Pokud jde o **obsah věcného břemene**, spočívá v **povinnosti vlastníka zatížené nemovitosti něco trpět, něčeho se zdržet nebo něco konat**. Každá z těchto povinností představuje závažné omezení vlastníka nemovitosti. Pokud jde o první dva druhy povinností (něco trpět, něčeho se zdržet), jde o to, aby se vlastník zatížené nemovitosti ve výkonu svého vlastnického práva nějakým způsobem omezil nebo některá práva spojená s vlastnictvím zčásti nebo zcela nevyužíval. Spočívá-li povinnost vlastníka zatíženého pozemku v povinnosti něco trpět, týká se o jeho práva užívat předmět svého vlastnictví, případně používat jeho plody a užitky. O případ něčeho se zdržet jde například tehdy, musí-li se vlastník zatíženého pozemku omezit v jeho stavebním využití tak, aby svou stavbou nepřekážel vlastníkovi panujícího pozemku ve vyhlídce.

Oprávnění odpovídající věcnému břemenu **slouží vždy výlučně ku prospěchu panující nemovitosti**. Nemůže být proto užíváno pro jinou nemovitost, i kdyby jejím vlastníkem byla stejná osoba. Oprávnění vyplývající z věcného břemene musí být vykonáváno tak, aby povinného co nejméně zatěžovalo. Nemůže být proto svévolně rozšiřováno. V případě pochybností platí tedy to, že omezovaný má být omezován spíše méně než více. Rubem oprávnění je povinnost oprávněného nést přiměřený náklad na zachování a držbu zatížené nemovitosti.

Vznik věcných břemen

Právním důvodem vzniku věcného břemene může být smlouva, dědění, z rozhodnutí státního orgánu, ze zákona a vydržení.

- **Smlouva** - předepsanou náležitostí smlouvy o zřízení věcného břemene je její písemná forma. Touto smlouvou však práva a povinnosti k obsahu věcného břemene nevznikají. Písemná smlouva tvoří pouze právní důvod vzniku. Vznik sám se uskutečňuje až vkladem do katastru nemovitostí. Oprávnění se vyznačí u panujícího pozemku a zatížení u nemovitosti zatížené.
- **Dědění.** V rámci dědického nástupnictví rozeznává zákon dva způsoby vzniku věcného břemene. O první z těchto případů jde tehdy, ustanovil-li zůstavitel v závěti některého dědice nabyvatelem práva odpovídajícího věcnému břemenu vázajícímu na nemovitosti, která připadne jinému z dědiců (např. právo užívat vymezené prostory k bydlení). Skutečný vznik je závislý na výsledku řízení o dědictví. Druhý případ souvisí s možností dědiců vypořádat se mezi sebou dohodou tak, že některému z dědiců případně zůstavitelem zanechaná nemovitost a jinému z nich právo odpovídající věcnému břemenu zatěžujícím tuto nemovitost.
- **Rozhodnutí státního orgánu.** Příslušným orgánem může být soud nebo správní úřad. Autoritativním rozhodnutím umožňuje zákon soudu zřídit věcné břemeno například při vypořádání podílového spoluvlastnictví k nemovitosti jejím reálným rozdělením. Soud může zřídit věcné břemeno zatěžující jednu z nově vzniklých nemovitostí ve prospěch vlastníka jiné nově vzniklé nemovitosti.
- **Ze zákona.** U věcných břemen zřizovaných přímo ze zákona jde ve své podstatě o určitý druh veřejnoprávního omezení vlastníka nemovitosti. Toto omezení vlastnických práv je výrazem převahy veřejného zájmu vztahujícího se k určitému provozu nebo zařízení nad zájmem jednotlivce, aniž by toto zasahování bylo podmíněno souhlasem ze strany dotčeného vlastníka a aniž by existence omezení z věcného břemene byla zřejmá ze zápisu v katastru nemovitostí. Jde o různá omezení a v této souvislosti lze poukázat např. na vodní zákon, zákon o telekomunikacích apod.
- **Vydržení.** Oprávnění odpovídající věcnému břemenu lze také nabýt vydržením. Předpokladem je nepřetržitý výkon práva po dobu nejméně deseti let, jsou-li splněny i ostatní podmínky obdobné vydržení vlastnického práva.

Věcná břemena mohou **zaniknout** jednak obecnými způsoby a jednak zvláštními způsoby. K prvé skupině se řadí:

- **smrt fyzické osoby** nebo zánik právnické osoby, patřilo-li právo odpovídající věcnému břemenu výhradně jí,
- **splynutí** práv a povinností vyvolává zánik věcného břemene – platí, že nikomu neslouží jeho vlastní věc,
- **zánik nemovitosti**, na které břemeno vázne,
- **trvalé změny nemovitosti**, pro které nemovitost nemůže sloužit potřebám oprávněné osoby nebo prospěšnějšímu využívání nemovitosti.

Přechodnou nemožností výkonu věcné břemeno nezaniká. Pokud však není deset let vykonáváno, promlčí se.

Zástavní právo

Zástavní právo **slouží k zajištění pohledávky** pro případ, že dluh, který jí odpovídá, nebude včas splněn s tím, že v tomto případě lze dosáhnout uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy. Takové věcné právo k věci cizí tedy slouží k zajištění pohledávky i s příslušenstvím (úroky, příp. úroky z prodlení) tak, že v případě jejího nesplnění je zástavní věřitel oprávněn domáhat se uspokojení ze zastavené věci – prodejem věci ve veřejné dražbě. Zástavní právo vzniká na základě smlouvy (pisemnou v případě zástavního práva k nemovitosti – tzv. hypotéky), schválené dědické dohody, popř. přímo ze zákona.

Předmětem zástavy může být **věc movitá nebo nemovitá, podnik** nebo jiná věc hromadná, soubor věcí, **pohledávka** nebo **jiné majetkové právo**, pokud to jeho povaha připouští, byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví podle zvláštního zákona, **obchodní podíl, cenný papír** nebo **předmět průmyslového vlastnictví**.

U smluvního vzniku zástavního práva **k movitým věcem** je třeba odevzdání věci zástavnímu věřiteli a zapsání do rejstříku zástav vedeného **Notářskou komorou České republiky, příp. vyznačení zástavního práva** v listině nezbytné pro řádné užívání věci (např. u zástavního práva k automobilu v technickém průkazu). V případě nemovitostí se zřízení zástavního práva vkládá do katastru nemovitostí, aby například případní kupci byli informováni o tom, že na nemovitosti, kterou zamýšlejí koupit, vázne zástavní právo třetí osoby. Smluvními stranami smlouvy jsou **zástavní věřitel** a v pozici dlužníka je tzv. **zástavce**. Zástavcem však může být i osoba třetí, která se zaváže k plnění v případě, že dlužník svou pohledávku nesplní.

Zástavní právo **zaniká** vždy, když **zanikne zajištěná pohledávka** (např. splněním, započtením, dohodou stran apod.). Věřitel je povinen zástavu vrátit, v případě nemovitostí vydat listinu pro vyznačení zániku zástavního práva v katastru nemovitostí. Zástavní právo zaniká dohodou stran, ze zákona, ale také v případě **nesplnění pohledávky uspokojením věřitele** ze zpeněžení zástavy ve veřejné dražbě nebo prohlášení konkursu na majetek zástavce.

Zadržovací právo

Zadržovací (retenční právo) slouží k zajištění splatné peněžité pohledávky tím, že zadržovatel, ačkoliv je povinen věc vydat, odpírá tak učinit, pokud mu vlastník neposkytne požadované protiplatební. Zadržovatel musí prokázat, na základě jakého důvodu pohledávka existuje. Uplatnění **zadržovacího práva** přichází v úvahu pouze **u věcí movitých**, jde totiž o uplatnění faktické moci nad věcí. Příklad: vedoucí autoservisu odmítne vydat opravené auto majitelům, dokud mu ten nezaplatí za opravu úplatů.

Předmětem zadržovacího práva nemůže být dále věc, která byla vlastníku svémocně nebo lstivě odňata nebo která byla předmětem půjčky nebo výpůjčky, ani věc, která byla někomu svěřena, aby s ní naložil způsobem, který je neslučitelný s výkonem zadržovacího práva. **Funkce zadržovacího práva je zajišťovací ne uhrazovací** - ten, kdo věc zadržuje, může sice až do splnění své pohledávky odpírat vydání věci, nemůže ji však sám zpeněžit a tak se uspokojit z výtěžku prodeje.

Zadržovací právo se uskutečňuje jednostranným aktem zadržovatele, spočívajícím v zadržení věci (nikoliv tedy smluvním ujednáním jako v případě zástavního práva). Jde o výhradu zadržovatele k vydání věci. V případě uplatnění této výhrady se zadržovatel neocitne v prodlení.

Ten, kdo věc zadržel, má povinnost věc řádně opatrovat, a tak zabránit její případné ztrátě, nebo zničení. Úhradu nákladů na věc vynaložených má právo požadovat od vlastníka věci - i pro náhradu těchto nákladů je možno věc zadržet. Zadržovatel má povinnost po zániku zadržovacího práva věc odevzdat vlastníku.

Zadržovací právo zanikne, odpadne-li důvod nebo potřeba zajištění tímto způsobem, tj. splněním pohledávky. Zadržovací právo rovněž zanikne poskytnutím dostatečné jistoty (např. zřízením zástavního práva). V případě, že by vlastník věci nezajistil pohledávku zadržovatele jiným způsobem a že by pohledávka nezanikla, naskýtá se zadržovateli možnost dosáhnout uspokojení své pohledávky prodejem věci výkonem soudního rozhodnutí. Na základě zadržovacího práva má věřitel přednostní právo na uspokojení z výtěžku zadržené věci před jiným věřitelem, a to i zástavním věřitelem.

2. ZÁKLADY OBCHODNÍHO PRÁVA

2.1 CHARAKTERISTIKA OBCHODNÍHO PRÁVA

Obchodní právo je soukromoprávní disciplínou, která se zabývá postavením podnikatelů, vztahy mezi nimi a některými jinými vztahy s podnikáním souvisejícími. Základními prameny obchodního práva jsou zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů (ObchZ). Obchodně právní vztahy nejsou upraveny pouze v ObchZ. Je stanovena návaznost obchodního a občanského práva, která vyplývá z § 1 odst.2 ObchZ. Z dané právní úpravy plyne, že pokud ObchZ neobsahuje úpravu některých otázek (příklad některých typů smluv), použije se úprava obsažená v ObchZ. Občanský zákoník tak představuje úpravu obecnou (lex generalis) vůči zákoníku obchodnímu (lex specialis). Pokud tedy ObchZ nemá zvláštní ustanovení, platí úprava občanského zákoníku (př: vymezení fyzických a právnických osob, způsobilost k právním úkonům, plná moc, darovací či nájemní smlouva apod.). Tam, kde ObchZ obsahuje vlastní úpravu, použije se přednostně tato speciální úprava. Platí tedy zčásti obecná úprava ObčZ a odchylná, doplňující či vlastní ustanovení ObchZ, přičemž speciální právní úprava ObchZ má přednost před obecnou úpravou zákoníku občanského.

2.2 OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI

Obchodní zákoník definuje obchodní společnosti jako právnické osoby založené za účelem podnikání. Současně uvádí, že těmito společnostmi jsou veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným a akciová společnost. Pokud jde o společnost s ručením omezeným a akciovou společnost, připouští zákon možnost jejich založení i za jiným účelem než za účelem podnikání. Znamená to, že veřejná obchodní společnost a komanditní společnost mohou být založeny jen ke společnému podnikání.

Podle způsobu účasti společníků na podnikání obchodní společnosti, míry jejich podnikatelského rizika a oddělenosti majetku obchodní společnosti můžeme rozlišovat na osobní společnosti a kapitálové společnosti.

Pro **osobní společnosti** je typická osobní forma účasti společníků na podnikání společnosti. Majetkové vklady do společnosti nejsou povinné. Z osobní účasti na podnikání plyne i možnost každého společníka jednat jménem společnosti a osobní (solidární a neomezené) ručení za závazky společnosti. Podnikatelské riziko společníků je v tomto druhu obchodních společností stejně vysoké jako při individuálním podnikání, protože společníci ručí za závazky společnosti neomezeně celým svým majetkem. Mezi osobní společnosti řadíme veřejnou obchodní společnost a komanditní společnost.

Pro **kapitálové společnosti** je typická pouze majetková účast společníků na podnikání společnosti. Společníci nejsou povinni k osobní účasti na podnikání společnosti, ale jsou povinni vložit do společnosti vklad. Společníci těchto společností neručí za závazky společnosti a nesou podnikatelské riziko pouze do výše vkladu do společnosti, neboť při neúspěchu společnosti při podnikání mohou přijít o prostředky, které do společnosti vložili. Kapitálovými společnostmi jsou společnost s ručením omezeným a akciová společnost.

Založení a vznik jsou od sebe v čase oddělené okamžiky nutné pro existenci obchodní společnosti.

Obchodní společnost se **zakládá uzavřením společenské smlouvy** (u akciové společnosti ji označujeme jako zakladatelskou smlouvu). Společenská smlouva u veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti musí mít písemnou formu, musí být podepsána všemi společníky a jejich podpisy musí být úředně ověřeny. Společenská smlouva u společnosti s ručením omezeným a zakladatelská smlouva u akciové společnosti musí mít formu notářského zápisu. V případě kapitálových společností je společenská smlouva nahrazena zakladatelskou listinou v případě, že společnost zakládá jediný zakladatel.

Osobní společnost musí být založena alespoň dvěma osobami. Zakladateli společnosti mohou být jak osoby fyzické, tak právnické. Fyzická nebo právnická osoba může být společníkem s neomezeným ručením pouze v jedné společnosti. Kapitálové obchodní společnosti mohou být založeny i jen jednou osobou, u akciové společnosti může být jediným zakladatelem pouze právnická osoba.

Obchodní společnost **vzniká ke dni, ke kterému byla zapsána do obchodního rejstříku**. Teprve od tohoto dne získává právní subjektivitu, tedy existuje jako samostatná právnická osoba, která může vystupovat v právních vztazích.

Návrh na zápis do obchodního rejstříku musí být povinným subjektem zakládající společnosti podán příslušnému soudu do 90 dnů od založení společnosti nebo od doručení živnostenského nebo jiného podnikatelského oprávnění. Nebude-li návrh v této lhůtě podán, nelze již na základě průkazu podnikatelského oprávnění podat návrh na zápis do obchodního rejstříku. Právní úkony a jednání, která souvisejí se vznikem společnosti, může jménem společnosti činit každý, nejen zakladatel, který je sám vázán těmito úkony. Jedná-li více osob, jsou zavázány společně a nerozdílně. Pokud společníci, popřípadě příslušný orgán společnosti tato jednání schválí do tří měsíců od vzniku společnosti, platí právní fikce, že společnost byla z těchto jednání zavázána od samého počátku.

Tak jako má proces zakládání společnosti dvě fáze, tak i proces jejího zániku má dvě fáze. Prvním krokem je zrušení společnosti, které je spojeno s ukončením její ekonomické činnosti, zatímco zánik znamená ukončení její existenci jako subjektu práva.

Společnost je zrušena na základě **rozhodnutí společníků** nebo na základě **rozhodnutí soudu**. Společnost lze zrušit s likvidací, nebo bez likvidace.

Obecné důvody vedoucí k zániku kterékoliv právní formy společnosti stanovuje ObchZ:

- uplynutím doby, na kterou byla založena,
- dosažením účelu, pro který byla založena,
- dnem uvedeným v rozhodnutí společníků nebo orgánu společnosti o zrušení společnosti, jinak dnem, kdy toto rozhodnutí bylo přijato, dochází-li ke zrušení společnosti s likvidací,
- dnem uvedeným v rozhodnutí soudu o zrušení společnosti, jinak dnem, kdy toto rozhodnutí nabude právní moci,
- dnem uvedeným v rozhodnutí společníků nebo orgánu společnosti, pokud dochází k zániku společnosti v důsledku fúze, převodu jmění na společníka nebo v důsledku rozdělení, jinak dnem, kdy bylo toto rozhodnutí přijato,
- zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušením konkursu z důvodu, že majetek dlužníka je zcela nepostačující.

Kromě uvedených obecných důvodů zrušení společnosti může v dále uvedených případech **rozhodnout o zrušení společnosti soud** na návrh státního orgánu nebo osoby, která osvědčí právní zájem:

- v uplynulých dvou letech se nekonala valná hromada nebo v uplynulém roce nebyly zvoleny orgány společnosti, kterým skončilo nebo jejichž všem členům skončilo funkční období před více než jedním rokem, nestanoví-li ObchZ, anebo společnost po dobu delší než dva roky neprovozuje žádnou činnost,
- společnost pozbude oprávnění k podnikatelské činnosti,
- zaniknou předpoklady vyžadované zákonem pro vznik společnosti anebo jestliže společnost nemůže vykonávat činnost pro nepřekonatelné rozpory mezi společníky,
- společnost porušuje povinnost vytvářet rezervní fond,
- společnost porušuje povinnost vykonávat předmět podnikání pomocí osob splňující zákonem stanovené podmínky (např. živnostenské oprávnění apod.)
- společnost neplní povinnost prodat část podniku nebo se rozdělit uloženou rozhodnutím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže podle zvláštního právního předpisu.

Zrušení společnosti s likvidací

Likvidaci společnosti můžeme charakterizovat jako způsob mimosoudního vypořádání majetkových vztahů zanikající obchodní společnosti. Společnost vstupuje do likvidace ke dni, k němuž je zrušena. Vstup společnosti do likvidace se zapisuje do obchodního rejstříku a po dobu likvidace se užívá firma společnosti s dovětkem "v likvidaci".

Likvidátora jmenuje statutární orgán společnosti, není-li zákonem, společenskou smlouvou nebo stanovami určeno jinak. Není-li likvidátor jmenován bez zbytečného odkladu, jmenuje ho soud. Likvidátorem může být jen fyzická osoba a jmenováním na něj přechází působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti.

Likvidátor má řadu povinností. Předně musí oznámit vstup do likvidace všem věřitelům a vyzvat je, aby přihlásili své pohledávky. V případě, že pohledávky převyšují majetek společnosti, je povinen podat návrh na konkurz. Do 30 dnů od skončení likvidace musí podat návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

Jeho oprávnění se omezují na úkony, které souvisejí s likvidací společnosti. Je oprávněn přijímat plnění od dlužníků, zastupovat společnost před státními orgány, včetně soudu, je oprávněn také plnit závazky společnosti, přičemž přednostně musí uspokojit mzdové nároky zaměstnanců společnosti.

Likvidace společnosti je završena rozdělením likvidačního zůstatku mezi společníky podle návrhu rozdělení podaného likvidátorem.

Zrušení společnosti bez likvidace

Pokud je společnost zrušena bez likvidace znamená to, že zde existuje právní nástupce, na kterého přechází majetek společnosti. Proto také o zrušení společnosti bez likvidace hovoříme jako o přeměně společnosti. Zákonnou právní úpravu v této oblasti představuje **zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev**.

K přeměně společností může dojít **fúzí** (sloučením nebo splynutím), **převodem jmění na společníka**, **rozdělením** nebo **změnou právní formy**.

Zánik společnosti

Zánik společnosti představuje zánik její existence jako subjektu práva. Společnost zaniká výmazem z obchodního rejstříku.

2.3 ŽIVNOSTENSKÉ PODNIKÁNÍ

Podmínky živnostenského podnikání a kontrolu nad jejich dodržováním upravuje zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) ve znění pozdějších předpisů. Živnostenský zákon vymezuje pojem živnosti pozitivně a negativně. Živností je soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených živnostenským zákonem. Živnost je užší než podnikání, obecně zahrnuje jen tu podnikatelskou činnost, která se řídí živnostenským zákonem. **Soustavnost** neznamená činnost nepřetržitou, ale činnost opakovanou, byť nepravidelně. Soustavnou není ani činnost příležitostná. **Samostatností** se rozumí oprávnění podnikatele samostatně rozhodnout o době, místě, způsobu a rozsahu své činnosti. Výkon činnosti vlastním jménem znamená, že podnikatel provozuje podnikatelskou činnost „svým jménem“ na vlastní odpovědnost. Motivem podnikání je dosažení zisku. Aby byl naplněn tento znak živnosti, nemusí být skutečného zisku dosaženo. Podstatná je existence **úmyslu zisku dosáhnout**. **Živností není** využívání výsledků duševní tvůrčí činnosti, chráněných zvláštními zákony, práv souvisejících s právem autorským, restaurování kulturních památek. Živností též nejsou v rozsahu zvláštních zákonů některé činnosti fyzických osob (např. lékařů, lékárníků, stomatologů, advokátů, notářů, znalců aj.). **Živností též není** činnost bank, pojišťoven, zajišťoven, penzijních fondů, spořitelních a úvěrních družstev, burz, organizátorů mimoburzovních trhů, obchodníků s cennými papíry, zemědělství, zprostředkování zaměstnání, provozování rozhlasového a televizního vysílání aj. **Živnost může provozovat fyzická nebo právnická osoba**, splní-li podmínky stanovené živnostenským zákonem. Povolení k provozování živnosti vydané oprávněným orgánem státu se vyžaduje v případech vymezených živnostenským zákonem.

Osoba, která hodlá provozovat živnost, musí splňovat **všeobecné a zvláštní podmínky provozování živnosti** stanovené zákonem. **Všeobecnými podmínkami** provozování živnosti fyzickými osobami jsou **dosažení věku 18 let, způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, předložení dokladu** o tom, že fyzická osoba, **nemá daňové nedoplatky a nedoplatky na platbách pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti**. Za bezúhonného se pro účely živnostenského zákona nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro trestný čin spáchaný úmyslně, ať již samostatně nebo v souběhu s jinými trestnými činy, a byl mu uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání nejméně jednoho roku, dále ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně, jehož skutková podstata souvisí s podnikáním, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, jehož skutková podstata souvisí s předmětem podnikání. Ve všech třech případech za podmínky, že se na něho nehledí, jako by nebyl odsouzen. **Zvláštními podmínkami** provozování živnosti jsou **odborná nebo jiná způsobilost**. Zvláštní podmínkou provozování živnosti je např. požadavek bezúhonnosti všech zaměstnanců (např. koncese Poskytování technických služeb k ochraně majetku a osob). **Překážky provozování živnosti** jsou okolnosti taxativně stanovené živnostenským zákonem, které provozování živnosti vylučují. **Živnost nemůže provozovat fyzická nebo právnická osoba, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs**, jestliže bylo soudem rozhodnuto, že provozování podniku musí být ukončeno. Fyzická nebo právnická osoba nemohou provozovat živnost po dobu tří let poté, co **soud zrušil konkurs proto, že bylo splněno rozvrhové usnesení**, nebo že **majetek úpadce nepostačuje k úhradě nákladů konkursu**. **Živnost také nemůže provozovat fyzická osoba,**

keré byl uložen soudem nebo správním orgánem zákaz činnosti, týkající se provozování živnosti v oboru nebo příbuzném oboru, dokud zákaz trvá. Fyzická nebo právnická osoba, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs a konkursní řízení nebylo dosud ukončeno, může činit úkony související se vznikem, změnou nebo zrušením živnostenského oprávnění jen s písemným souhlasem správce konkursní podstaty. Podnikatel může provozovat živnost prostřednictvím odpovědného zástupce. V některých případech je účast odpovědného zástupce povinná.

Živnosti dělíme na živnosti *ohlašovací*, které při splnění stanovených podmínek jsou provozovány na základě ohlášení, a živnosti *koncesované*, provozované na základě koncese. **Podle podmínek, které musí podnikatel splňovat**, dále dělíme živnosti ohlašovací na živnosti *ohlašovací řemeslné* (podmínkou provozování živnosti je odborná způsobilost stanovená v živnostenském zákoně), *ohlašovací vázané* (podmínkou provozování živnosti je odborná způsobilost uvedená v příloze č. 2 živnostenského zákona) a *ohlašovací volné* (pro jejich provozování není vyžadováno prokazování odborné nebo jiné způsobilosti, musí být však splněny všeobecné podmínky provozování živnosti). **Odborná způsobilost** pro řemeslné živnosti se prokazuje *výučním listem* z příslušného tříletého učebního oboru nebo jiným dokladem o řádném ukončení příslušného tříletého učebního oboru a dokladem o vykonání *tříleté praxe* v oboru, *vysvědčením* o ukončení studia příslušného studijního oboru střední odborné školy, jehož délka je kratší než 4 roky a dokladem o vykonání tříleté praxe v oboru, *vysvědčením o maturitní zkoušce* v příslušném studijním oboru střední odborné školy nebo středního odborného učiliště nebo gymnázia s předměty odborné přípravy a dokladem o vykonání dvouleté praxe v oboru, *diplomem, vysvědčením nebo jiným dokladem o absolvování bakalářského nebo magisterského studijního programu* uskutečňovaného vysokou školou v příslušné oblasti studijních oborů a dokladem o vykonání jednorocní praxe v oboru, *dokladem o uznání odborné kvalifikace*, vydaným podle zákona č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace ve znění pozdějších předpisů. **Odborná způsobilost pro vázané živnosti** je upravena zvláštními předpisy uvedenými v příloze č.2 živnostenského zákona nebo je přímo stanovena touto přílohou. Odbornou způsobilost spočívající ve *vyučení v oboru* nebo *středoškolském vzdělání* zakončeném maturitní zkouškou, je možné také prokázat *dokladem o rekvalifikaci* a o vykonání *čtyřleté praxe* v oboru. **Odborná způsobilost pro koncesované živnosti** je upravena zvláštními předpisy uvedenými v příloze č.3 živnostenského zákona nebo je přímo stanovena touto přílohou. Odbornou způsobilost spočívající ve *vyučení v oboru* nebo *středoškolském vzdělání* zakončeném maturitní zkouškou, je možné také prokázat *dokladem o rekvalifikaci* a o vykonání *čtyřleté praxe* v oboru.

Podle o předmětu činnosti se dělí živnosti na *obchodní, výrobní a poskytující služby*. **Maloobchodem** je nákup a prodej zboží za účelem jeho prodeje *přímému spotřebiteli*. **Velkoobchodem** je nákup a prodej zboží za účelem jeho prodeje *k další podnikatelské činnosti*. Podnikatel provozující živnost, která spočívá v maloobchodě nebo velkoobchodě, je oprávněn pronajímat zboží, *zprostředkovávat koupi* a prodej zboží v jednotlivých případech, *provádět na zboží drobné změny*. Může provádět montáž zboží dodaného zákazníkovi a provádět výměnu vadných součástí u dodaného zboží. Podnikatel provozující živnost spočívající ve výrobní činnosti má právo výrobky *vyrábět a dále prodávat a opravovat, zůstane-li zachována povaha živnosti*. Dále má právo nakupovat za účelem dalšího prodeje a prodávat výrobky i jiných výrobců a příslušenství, pokud jsou stejného druhu jako výrobky vlastní výroby. Může vyrábět a potiskovat obaly, etikety a jiné pomocné prostředky umožňující prodej výrobků, které vyrábí, pronajímat výrobky vlastní výroby i výrobky jiných výrobců stejného druhu, provádět montáž, seřízení a údržbu výrobků. Podnikatel, který provozuje živnost, při níž poskytuje opravy nebo údržbu věcí, přepravu osob a věcí,

ubytování, hostinskou činnost, zastavárenskou činnost a jiné práce a výkony k uspokojování dalších potřeb má, co se týče rozsahu živnostenského oprávnění, stejná práva jako podnikatel provozující živnost spočívající ve výrobní činnosti.

ŽIVNOSTENSKÉ OPRAVNĚNÍ

Oprávnění provozovat živnost vzniká právnickým osobám již zapsaným do obchodního rejstříku, právnickým osobám, které se do obchodního rejstříku nezapisují, a fyzickým osobám u ohlašovacích živností **dnem ohlášení** nebo pokud je v ohlášení uveden pozdější den vzniku živnostenského oprávnění, tímto dnem, u koncesovaných živností **dnem nabytí právní moci** rozhodnutí o udělení koncese. Zahraničním osobám, které se zapisují do obchodního rejstříku, se při splnění stanovených podmínek vydá živnostenské oprávnění před zápisem do tohoto rejstříku. Stejně tak vydá živnostenský úřad živnostenský list nebo koncesní listinu. Před zápisem do obchodního rejstříku vydá živnostenský úřad živnostenské oprávnění na žádost zakladatelů právnické osoby, prokážou-li, že právnická osoba byla založena. Těmto osobám vzniká živnostenské oprávnění **dnem jejich zápisu do obchodního rejstříku**.

ŽIVNOSTENSKÝ REJSTŘÍK

V živnostenském rejstříku vedou živnostenské úřady údaje o podnikatelích, kteří měli nebo mají v jejich územní působnosti sídlo, bydliště, zahraniční osoby pobyt, místo podnikání nebo organizační složku podniku umístěnou na území České republiky. Do živnostenského rejstříku se zapisují zákonem stanovené údaje včetně jejich změn. **Živnostenský rejstřík je veřejným seznamem**, v němž jsou zapsány skutečnosti právním předpisem stanovené pro **fyzické osoby a právnické osoby**. Živnostenský rejstřík má **část veřejnou a část neveřejnou**. Do rejstříku v části, v níž je **veřejným seznamem**, má právo nahlížet každý a pořizovat si z něj výpisy či opisy. Na požádání lze z veřejné části rejstříku vydat úřední opis, výpis nebo potvrzení o určitém zápisu, popřípadě potvrzení o tom, že v rejstříku určitý zápis není. Údaje živnostenských rejstříků jsou vedeny v informačním systému ústřední evidence podnikatelů, jehož správcem je Živnostenský úřad České republiky. Údaje vedené v části ústřední evidence podnikatelů, která je veřejným seznamem, Živnostenský úřad České republiky zveřejňuje v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový přístup k těmto údajům.

3 ČAS JAKO PRÁVNÍ SKUTEČNOST

Významnou právní skutečností je **čas**, který se vyskytuje ve dvou základních podobách:

- jako pevně stanovený časový okamžik (**datum**),
- jako čas plynoucí (**lhůta**).

Občanskoprávní instituty, jejichž dominantou je čas, jsou především:

- zánik práva uplynutím lhůty jeho trvání,
- prekluze (zánik práva v důsledku jeho uplatnění ve stanovené lhůtě),
- promlčení (oslabení možnosti uplatnění práva prostřednictvím soudu),
- vydržení (vznik, resp. zánik některých věcných práv uplynutím času a splněním dalších náležitostí).

Lhůty mají v právu zvláštní význam. Rozlišujeme je na lhůty:

- **hmotněprávní**, které působí právní následky (zánik práva),
- **procesní**, mají význam pouze procesní bez hmotněprávních následků,
- **pořádkové**, které nepůsobí zánik oprávnění či povinnosti (lhůta k vyzvednutí opravené věci),
- **zákonné**, které vyplývají ze zákona (15 denní lhůta pro podání odvolání),
- **smluvní**, sjednané mezi účastníky smlouvy (doba plnění).

Počítání času

Pro **počítání lhůt** platí vymezena (v § 122 občanského zákoníku) zákonná pravidla, která mají kogentní (neměnný – nelze je změnit dohodou účastníků) charakter.

- Lhůta určená počtem dnů počíná dnem, který následuje po události, jež je rozhodující pro její počátek.
- Polovinou měsíce se rozumí patnáct dní.
- Konec lhůty určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá událost, od níž lhůta počíná. Není-li takový den v posledním měsíci, připadne konec lhůty na jeho poslední den (událost zakládající jednoměsíční lhůtu nastala 31. ledna, pak je poslední den lhůty 29. února a v přestupném roce 28. února).

Případne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Teorii i praxi je proto přijímán názor, že:

- pokud se uplynutím lhůty nabývá práv, končí počátkem svého posledního dne (tj. v 00,00 hod., např. v případě nabytí zletilosti),
- pokud uplynutím lhůty právo zaniká nebo má pro subjekty jiný nepříznivý následek, končí lhůta koncem svého posledního dne (tj. ve 24,00 hod. např.

prekluze či promlčení, pokud se nejedná o adresný právní úkon, který musí být vykonán v pracovní době určeného adresáta).

Pro občanskoprávní (hmotněprávní) lhůty platí, že byly dodrženy, pokud byl s uplatněním práva nebo povinnosti spojený adresný úkon učiněn poslední den dané lhůty (tj. osobním předáním nebo doručením poštou či jiným pověřeným subjektem). Ke splnění takové lhůty nestačí předání k poštovní přepravě, pokud toto nepřipouští zákon.

Promlčení, prekluze

Jak promlčení tak prekluze jsou občanskoprávní instituty upravující následky marného uplynutí času (lhůty) stanoveného smlouvou či jiným právním úkonem k plnění. Jejich uplatnění a následky jsou ovšem diametrálně odlišné.

Promlčení

Při **promlčení nedochází** k zániku závazku, ale jen k nevymahatelnosti závazku odpovídajícího práva, pokud dlužník promlčení namítne. Uplatní se tak pouze tehdy, pokud se dlužník výslovně projevem své vůle promlčení domáhá, pak nelze věřiteli promlčené právo soudem přiznat. Je-li ve věci dlužník nečinný, institut promlčení nenastane a věřitel se může domáhat svých práv i po uplynutí sjednané lhůty pro plnění.

Promlčecí doba je zákonem stanovená jednak jako obecná, jednak speciální pro konkrétní závazkový vztah.

Obecná promlčení doba v občanskoprávních vztazích (tj. pokud zákon nestanoví pro konkrétní závazkový vztah dobu speciální) činí tři roky a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (např. podána žaloba k soudu).

Speciální promlčecí doba je upravena např.:

- právo na náhradu škody se promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Nejpozději se právo na náhradu škody promlčí za tři roky, a jde-li o škodu způsobenou úmyslně, za deset let ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví,
- právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil.
- práva z přepravy se promlčují za jeden rok s výjimkou práv na náhradu škody u přepravy osob.

Prekluze

Prekluze je způsob zániku závazku na základě plynutí času. K zániku závazku uplatněním práva - prekluzí, může dojít pouze v případě uplatnění práva ve lhůtě stanovené zákonem. K zániku závazku dochází na základě plynutí času a nečinnosti na straně oprávněné osoby. Oprávněná osoba ve stanovené lhůtě své právo nevykonala. Oproti promlčení soud musí k prekluzi přihlídnout, i když to dlužník nenamítne.

Prekluze je upravena jen v občanském zákoníku (§ 583 občanského zákoníku). K zániku práva dochází proto, že právo nebylo ve stanovené době uplatněno. Takový důsledek nastává jen v případech v zákoně uvedených. Musí být tedy v zákoně stanoveno, že uplatněním práva v určité době toto právo zaniká. Zánik je důsledkem dvou právních skutečností, a to uplynutí určité lhůty (tzv. prekluzivní lhůty) a opomenutí právo uplatnit. Pro zánik práva je nerozhodné, z jakého důvodu věřitel svoje právo uplatnil.

Obecná prekluzivní doba není zákonem stanovena. Zákon stanoví prekluzivní dobu speciálně vždy pouze pro jednotlivý konkrétní případ (např. uplatnění vad zboží v šestiměsíční záruční době). Současně vždy uvádí, jakým způsobem má být právo uplatněno, aby nezaniklo (např. u vad zboží u prodávajícího, u kterého byla věc koupená, není-li v záručním listě určen jiný subjekt k provedení opravy).

Jak promlčení tak prekluze jsou občanskoprávní instituty upravující následky marného uplynutí času (lhůty) stanoveného smlouvou či jiným právním úkonem k plnění. Jejich uplatnění a následky jsou ovšem diametrálně odlišné.

ZÁVĚR

Tato publikace Právní gramotnost je věnována studentům středních škol v rámci Rozvojového projektu „Vzdělání a rozvoj talentované mládeže v regionu“. Publikace je rozdělena na tři části. První část charakterizuje základy občanského práva, především se zaměřuje na základní zásady občanského práva, občanskoprávní vztahy, subjekty práv a povinností či základní právní úpravy věcných práv, konkrétně na vlastnické právo, podílové spoluvlastnictví a společné jmění manželů a věcná práva k věci cizí, a to věcná břemena, zástavní právo a zadržovací právo. Druhá část se zabývá obchodním právem, stručně charakterizuje základní rysy obchodního práva, obchodní společnosti, rozdělení obchodních společností na osobní a kapitálové, založení a vznik obchodních společností, zrušení společností a likvidaci, dále živnostenským podnikáním, živnostenským oprávněním či živnostenským rejstříkem. Poslední část je věnována pojmu čas jako právní skutečnost.

PŘÍPADOVÉ STUDIE

- I. Budova č.p. 717 v katastrálním úřadu Nové Město je ve spoluvlastnictví tří osob A,B,C. Každý ze spoluvlastníků je vlastníkem 1/3 budovy. Spoluvlastníci spolu neudržují žádné vztahy. V r. 2000 se spoluvlastník B dozvěděl, že v r. 1999, spoluvlastník A převedl kupní smlouvou svůj spoluvlastnický podíl na osobu D. Spoluvlastník B s převodem nesouhlasí.

Otázky:

- 1) Jaká právní řešení lze doporučit spoluvlastníku B? Citujte v těchto směrech příslušná ustanovení občanského zákoníku. Jaký právní význam by měla skutečnost, že by k převodu spoluvlastnického podílu na osobu D došlo již v roce 1995?
- 2) Jaký právní význam má skutečnost, že osobou, na kterou k převodu spoluvlastnického podílu došlo, je sestřenice spoluvlastníka A? Citujte příslušná ustanovení ObčZ.
- 3) Jaký právní význam má skutečnost, že osoba C svůj spoluvlastnický podíl k budově zastavila bance k zajištění úvěru, aniž by si vyžádala souhlas ostatních spoluvlastníků. Odpověď odůvodněte.

Řešení

Ad 1) Spoluvlastníku B lze doporučit:

- a) aby se dovolal neplatnosti kupní smlouvy (§ 40a ObčZ, § 140 ObčZ) nebo
- b) aby se domáhal na nabyvateli, aby mu věc nabídl ke koupi (§ 603 odst. 3 ObčZ).

Pokud k převodu došlo v roce 1995, právo dovolat se neplatnosti právního úkonu podle § 40a ObčZ se již promlčelo.

Ad 2) Převádí-li se spoluvlastnický podíl na osobu blízkou, nemají ostatní spoluvlastníci předkupní právo (§ 140 ObčZ). Sestřenici lze pokládat za osobu blízkou, jen pokud splňuje podmínky ustanovení § 116 za středníkem ObčZ (jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby navzájem blízké, jestliže újmu, kterou utrpí jedna z nich, druhá důvodně pocítuje jako újmu vlastní).

Ad 3) K zastavení spoluvlastnického podílu se nevyžaduje souhlas ostatních spoluvlastníků, protože nejde o případ hospodaření se společnou věcí ve smyslu § 139 odst. 2 ObčZ.

- II) Manželé, kteří se profesně řadí ke střednímu stavu, uzavřeli manželství v roce 1995. Za trvání manželství – kromě jiných věcí – zakoupili společně i osobní automobil a rekreační chalupu v K. Manželka zdělila po svých rodičích rodinný dům v P. Ten za trvání manželství směnila za vilu v B. Od roku 1999 manželé nevedou společnou domácnost. V roce 1999 manželka koupila garáž. V roce 2001 oslovil manželku věřitel A. a požadoval od ní zaplacení půjčky, kterou v roce 2000 poskytl jejímu manželovi ve výši 25.000,- Kč na překlenutí finanční tísně. Protože manžel půjčené peníze nevrátil, požaduje věřitel navrácení dlužné částky od ní jako od manželky.

Otázky

- 1a) Analyzujte vzniklou právní situaci se zřetelem k předmětu společného jmění. Závěr zdůvodněte.
- 1b) Zabývejte se i variantou, že výše dluhu činila 400.000,- Kč.
- 2) Uveďte, jaké právní argumenty byste věřiteli A. doporučili použít k uplatnění jeho práva na zaplacení 25.000,- Kč proti manželce.
- 3) Na základě odpovědi na otázku č. 1 posuďte situaci, kdy věřitel A. získal proti manželovi exekuční titul na zaplacení
- a) 25.000,- Kč
- b) 400.000,- Kč.

Který majetek, jehož rozsah je uveden v zadání příkladu, by mohl věřitel A. postihnout výkonem rozhodnutí dle a) a dle b)? Odpověď odůvodněte, citujte příslušná zákonná ustanovení.

Řešení

- 1) S ohledem na zadání příkladu lze dovést, že závazek z půjčky, který na sebe vzal jeden manžel bez souhlasu druhého ve výši 25.000,- Kč nepřesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Proto lze tento závazek zařadit do předmětu SJM /§ 143 odst. 1 písm. b) ObčZ/. V případě, že manžel převzal bez souhlasu druhého závazek ve výši 400.000,- Kč, lze uzavřít, že takový závazek zřejmě přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, a proto do společného jmění manželů již spadat nebude.
- 2) Věřitele je třeba upozornit na znění § 145 odst. 3 ObčZ. Podle tohoto ustanovení závazky, které tvoří SJM, plní oba manželé společně a nerozdílně. Proto i manželka odpovídá za splnění závazku, který převzal její manžel ve výši 25.000,- Kč.
- 3) Jestliže věřitel získal exekuční titul, který zní na povinnost manžela zaplatit 25.000,- Kč (jde o závazek spadající do SJM - § 143, § 145 odst. 3 ObčZ), může vést výkon rozhodnutí na výlučný majetek manžela a majetek, který je ve společném jmění (automobil, chalupa, garáž). Z povahy solidárního závazku manželů (§ 145 odst. 3 ObčZ) vyplývá, že manželka odpovídá za splnění závazku i výlučným majetkem (vila v B.). Výlučný majetek manželky však nelze postihnout, protože exekuční titul směřuje proti manželovi (nepoměr výše pohledávky věřitele a ceny předmětu - § 264 odst. 1 Občanského soudního řádu – nebyl zadánou otázkou zkoumán). Pro splnění závazku zaplatit 400.000,- Kč (závazek netvoří předmět SJM) může věřitel vést výkon rozhodnutí na výlučný majetek dlužného manžela, jakož i na majetek, který je ve společném jmění manželů (automobil, chalupa, garáž). Výlučný majetek manželky nemůže věřitel postihnout.

- III) Manželé Pavel a Jiřina Novákovi z Prahy 4, Kolomazníkova 5, si v lednu 2001 společně zakoupili rekreační chalupu čp. 20 v obci Stonařov, okres Strakonice. Zakrátko zjistili, že část jejich přilehlého pozemku a dokonce i jedna ze stěn jejich rekreační chalupy je podmáčena dešťovou vodou sváděnou okapem ze sousedního domu. Z listu vlastnictví zjistili, že sousední dům patří bratřím J., H. a V. Příhodovým, Písek, Kratochvílova 8, a to každému v rozsahu 1/3 k celku. Manželé Novákovi napsali bratřím Příhodovým dopis, ve kterém je požádali, aby dešťovou vodu na jejich pozemek již dále nesváděli. Vzápětí manželé Novákovi obdrželi dopis všech bratrů Příhodových, v němž tito odmítli žádost manželů Novákových s odůvodněním, že již předchozí vlastník rekreační chalupy, od kterého Novákovi nemovitost koupili, jim svádění dešťové vody okapem z jejich domu na sousední pozemek povolil. Protože tento stav trval již od dubna 1990, považují bratři Příhodovi právo svádět dešťovou vodu z okapu svého domu na sousední pozemek Novákových za vydržené.

Otázky:

Proveďte právní rozbor případu a uveďte:

- 1) Podle jakých zákonných ustanovení budete případ posuzovat. Jaké možnosti dalšího právního postupu manželé Novákovi mají?
- 2) Vypořádejte se s obranou, kteří bratři Příhodovi uplatnili v dopise adresovaném manželům Novákovým, tj. že vydrželi právo svádět z okapu svého domu na sousední pozemek dešťovou vodu.

Řešení

Ad 1) Jde o zásah do vlastnického práva ze strany sousedního vlastníka (§ 127 ObčZ). Manželé Novákovi mají tyto právní možnosti:

- a) podat k soudu záporní žalobu (§ 126 ObčZ),
- b) požádat o ochranu obecní úřad (§ 5 ObčZ),
- c) postupovat podle § 6 ObčZ (svépomoc)

Pozn.: V zadání příkladu se neuvádělo, že došlo ke vzniku škody, proto odkaz na § 420 ObčZ není případný.

Ad 2) Bratři Příhodovi právo svádět dešťovou vodu na sousední pozemek nevydrželi. Nevykonávali toto právo jako držitelé oprávnění (§ 130 odst. 1 ObčZ), protože ho odvozovali od výslovného souhlasu předchozího vlastníka. Právo, které se vykonává na základě souhlasu třetí osoby, nelze vydržet. Ani skutečnost, že toto právo vykonávali po dobu deseti let (§ 134 odst. 1 ObčZ), nemá z hlediska vydržení posuzovaného práva žádný význam.

- IV) Společnost Profit a.s. má ve stanovách určeno, že představenstvo společnosti má 3 členy, členové představenstva jsou voleni a odvolávání valnou hromadou, jejich funkční období činí 3 roky a ve vztahu k představenstvu je umožněna kooptace. Valná hromada zvolila dne 1. 8. 2008 Jiřího Krupičku, Danu Janíkovou a Petra Starého členy představenstva. Dne 1. 4. 2011 Petr Starý zemřel. Dne 1. 6. 2011 se konala řádná valná hromada společnosti, na jejímž pořadu jednání nebyla volba nového člena představenstva zařazena. Dne 16. 6. 2011 představenstvo ve složení Jiřího Krupičky a Dany Janíkové kooptovalo do představenstva Ditu Malou.

Otázky

Zapíše rejstříkový soud Ditu Malou do obchodního rejstříku jako členku představenstva společnosti Profit a.s.? Svě závěry právně odůvodněte.

Řešení:

V ustanovení § 194 odst. 2 poslední věta ObchZ je stanoveno, že stanovy mohou určit, že představenstvo, jehož počet členů zvolených valnou hromadou neklesl pod polovinu, může jmenovat náhradní členy do příštího zasedání valné hromady. Jde o tzv. kooptaci, tj. doplnění představenstva jeho vlastním rozhodnutím. Jde o výjimku z obecného pravidla, že členové představenstva jsou voleni valnou hromadou nebo v případě, že tak určují stanovy, dozorčí radou. Využití této výjimky je možné jen při kumulativním splnění těchto podmínek: i) kooptace je zakotvena ve stanovách, ii) členové představenstva jsou voleni valnou hromadou, iii) kooptaci je možné provést jen v omezené době mezi zánikem členství v představenstvu a konáním nejbližší valné hromady společnosti, a iv) v představenstvu je v době rozhodnutí o kooptaci obsazena alespoň polovina míst. Byl-li v souladu se stanovami představenstvem kooptován do představenstva nový člen, jeho členství v představenstvu zaniká okamžikem nejbližšího konání valné hromady. Nevyužije-li představenstvo možnost kooptovat nového člena do představenstva do nejbližšího konání valné hromady poté, co se místo v představenstvu uvolnilo, zasedáním valné hromady tato možnost zaniká a představenstvo není poté oprávněno kooptaci provést. Takové rozhodnutí je nicotné, neboť v takovém případě představenstvo překračuje svoji působnost.

V daném případě tak sice představenstvo mohlo kooptovat Ditu Malou do představenstva, ale jen do 1. 6. 2011, poté již k tomu představenstvo ztratilo působnost. Dita Malá se tak členkou představenstva na základě rozhodnutí představenstva nestala. Z výše uvedených důvodů rejstříkový soud zamítne návrh na zápis Dity Malé do obchodního rejstříku jako členky představenstva společnosti Profit a.s.

- V) Jan Vávra a Ferdinand Tvrký založili společnost s ručením omezeným GAMA s.r.o. Na základním kapitálu se každý podílí vkladem ve výši 100 tis. Kč. Před zápisem společnosti do obchodního rejstříku každý společník splatil polovinu svého vkladu. O splatnosti zbylé části vkladu společenská smlouva mlčí. Společnost byla zapsána do obchodního rejstříku dne 4. 2. 2000. Dne 7. 8. 2006 převedl Jan Vávra (v souladu se zákonem a společenskou smlouvou a se souhlasem valné hromady) svůj obchodní podíl na Tomáše Spurného. V té době společnosti stále dlužil zbylou část vkladu. Ani Tomáš Spurný se k placení nemá. Společnost jej o doplacení vkladu vícekrát písemně upomenula a současně mu vždy pohrozila vyloučením ze společnosti, jestliže vklad v dodatečné tříměsíční lhůtě neuhradí; naposledy se tak stalo dopisem ze dne 15. 2. 2011. Žalobu na splacení však společnost nepodala. Řádně svolaná valná hromada společnosti rozhodla dne 15. 6. 2011 o vyloučení Tomáše Spurného ze společnosti. Pro vyloučení hlasoval Ferdinand Tvrký, který na počátku roku 2011 svůj vklad doplatil. Tomáš Spurný se valné hromady nezúčastnil. Návrhem podaným u soudu dne 27. 7. 2011 se Tomáš Spurný domáhá vyslovení neplatnosti usnesení o svém vyloučení. Namítá, že usnesení nebylo přijato potřebnou většinou hlasů (společenská smlouva k usnášeníschopnosti valné hromady vyžaduje přítomnost společníků, kteří mají více než polovinu hlasů, a stejnou většinu i k přijetí jakéhokoliv usnesení) a že ke splacení vkladu nebyl povinen on, nýbrž jeho právní předchůdce – Jan Vávra.

Otázky

1. Posuďte oprávněnost námitek Tomáše Spurného.
2. Uveďte, co by měl Tomáš Spurný případně při své obraně v soudním řízení ještě namítnout.

Své závěry právně odůvodněte.

Řešení:

- Ad 1) Valná hromada společnosti s ručením omezeným může rozhodnout o vyloučení společníka, který nesplní svou vkladovou povinnost, za podmínek uvedených v § 113 odst. 3 a 4 ObchZ. Ty byly v daném případě podle zadání splněny. S obchodním podílem přešla vkladová povinnost na Tomáše Spurného; Jan Vávra coby převodce podílu pouze *ex lege* ručí za její splnění (§ 114 odst. 1, § 115 odst. 3 ObchZ). Valná hromada byla usnášeníschopná a bylo dosaženo i potřebné většiny hlasů. V souladu s § 127 odst. 5 písm. b) ObchZ společník nevykonává hlasovací právo, jestliže valná hromada rozhoduje o jeho vyloučení. Na základě § 127 odst. 6 ve spojení s § 186c odst. 1 ObchZ potom platí, že k hlasům společníka, který nesmí vykonat hlasovací právo, se nepřihlíží ani při posuzování způsobilosti valné hromady činit rozhodnutí, ani při hlasování. Pro účely přijetí usnesení o vyloučení Tomáše Spurného ze společnosti tak hlasy Ferdinanda Tvrkého představovaly 100% účast; požadavek zákona i společenské smlouvy ohledně nezbytného kvóra i potřebné většiny byl tudíž pohodlně naplněn. Ani jedné z námitek Tomáše Spurného by proto soud neměl přisvědčit.
- Ad 2) Návrh Tomáše Spurného na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o jeho vyloučení ze společnosti by přesto mohl být důvodný. Právo společnosti na splnění vkladové povinnosti se promlčuje, jako kterékoliv jiné majetkové právo, o kterém zákon nestanoví jinak, a to v obecné čtyřleté promlčecí lhůtě [§ 261 odst. 3 písm. a), § 397 ObchZ]. Mlčí-li společenská smlouva o době splatnosti vkladové povinnosti,

činí tato doba pět let od vzniku společnosti (§ 113 odst. 1 ObchZ). Promlčecí lhůta tak začala běžet dne 4. 2. 2005 a uplynula dne 4. 2. 2009. V době, kdy valná hromada rozhodovala o vyloučení Tomáše Spurného ze společnosti, bylo právo společnosti na splacení vkladu tímto společníkem již promlčeno. Soud však k této skutečnosti nemůže přihlížet z úřední povinnosti. Aby se soud mohl zabývat promlčením práva na splnění vkladové povinnosti, musel by Tomáš Spurný námitku promlčení v řízení uplatnit (§ 388 odst. 1 ObchZ). Pouze učiní-li tak, měl by soud vyhovět jeho návrhu a vyslovit neplatnost usnesení o jeho vyloučení ze společnosti. Nemůže-li se totiž společnost s úspěchem domoci (vznese-li společník námitku promlčení), aby jí soud přiznal promlčenou pohledávku k žalobě na plnění, nemůže společníka k jejímu splnění nutit (resp. jej za její nesplnění postihovat) ani nepřímo, tj. pohrůžkou, resp. rozhodnutím o jeho vyloučení ze společnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Gongol T., *Základy obchodního práva*, 2012, ISBN v tisku
- [2] Sciskalová M., a kol., *Obchodní právo*, Karviná 2005, Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, ISBN 80-7248-298-X
- [3] Sciskalová M., a kol., *Právo vybrané kapitoly*, Karviná 2010, Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, II. přepracované a doplněné vydání, ISBN: 978-80-7248-609-0